

ΗΛΙΑ Ι. ΜΑΚΡΗ

Νευροψυχολόγου

*Επιταγή
πρωτ. 19-4-24
Μακρή
19-4-24*

ΟΙ ΦΡΕΝΟΠΑΘΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ

ΑΛΛΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ
Υ
1460

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΣ: Α. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ και Α. ΚΑΤΤΑΤΖΗ

Όδος Σάτωβριάνδου 4.

1924

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Υ. 1460

ΗΔΙΑ Ι. ΜΑΚΡΗ

Νευρο-φρενολόγου

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ

80

22 ΣΕΠ. 1958

ΟΙ ΦΡΕΝΟΠΑΘΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ

ΑΛΛΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τ. ΜΑΙΣΤΟΥΛΟΥ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ

ΚΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Α. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ και Α. ΚΑΪΤΑΤΖΗ

Ὁδὸς Σατωβριάνδου 4.

1924

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΦΡΕΝΟΠΑΘΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ

ΑΛΛΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Λέγοντες φρενοπαθείς ἐγκληματίας ἐννοοῦμεν εἰδικώτερον τρεῖς κατηγορίας τούτων.

Οἱ κυρίως φρενοπαθεῖς ἐγκληματῖαι ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην κατηγορίαν. Πρόκειται περὶ δεδηλωμένων ἤδη φρενοπαθῶν ἐγκληματούντων. Περὶ ἀτόμων πρωτοπαθῶς φρενοπαθῶν καὶ δευτεροπαθῶς ἐγκληματιῶν.

Ἡ δευτέρα κατηγορία ἀποτελεῖται ἀπὸ τοῦς ἐγκληματίας φρενοπαθεῖς. Πρόκειται περὶ καταδίκων φρενοπαθούντων. Ἀτόμων πρωτοπαθῶς τὴν φορὰν ταύτην ἐγκληματιῶν καὶ δευτεροπαθῶς φρενοπαθῶν.

Οἱ ἐπικίνδυνοι φρενοπαθεῖς ἀνήκουσιν εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν. Πρόκειται περὶ ψυχοπαθῶν ἢ ψυχικῶς ἀνωμάτων ἀτόμων ρεπόντων πρὸς τὸ ἐγκλημα. Πρόκειται περὶ δυνάμει, οὕτως εἰπεῖν, ἐγκληματιῶν.

Ἡ πρώτη κατηγορία προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὰ διάφορα φρενοκομεῖα. Οὐχὶ σπανίως ὁμως πρόκειται περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματούντων ἐκτὸς τοῦ φρενοκομείου. Εἴτε διότι αἱ ἐγκληματικαὶ ἀντιδράσεις ἐκδηλοῦνται συγχρόνως μετὰ τῶν πρώτων ἐκδηλώσεων τῆς νόσου, πρὶν ἢ καταστῆ δυνατὴ ἔγκαιρος διάγνωσις καὶ ἔγκαιρος προσφυγὴ εἰς κατάλληλα ἐξασφαλιστικὰ μέτρα. Εἴτε διότι προϋπάρχουσα ἤδη ψυχικὴ νό-

σος διέφυγε τὴν ἔγκαιρον διάγνωσιν. Εἴτε ἀκόμη διότι, παρὰ πᾶσαν ἔγκαιρον τοιαύτην, ἢ εἰς φρενοκομεῖον εἰσαγωγή ἡμελήθη ἢ ἀπέβη διὰ διαφόρους λόγους ἀδύνατος.

Οἱ φρενοπαθεῖς ἐγκληματῖαι τῆς δευτέρας κατηγορίας προέρχονται πάντοτε ἀπὸ τὰς διαφόρους τοῦ Κράτους φυλακάς. Δὲν πρόκειται ὁμως καὶ πάντοτε περὶ τῶν λεγομένων ψυχώσεων τῶν φυλακῶν, ὀφειλομένων ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς αὐστηρὰς ἐν ταύταις διαβιώσεως τῶν καταδίκων συνθήκας. Οὐχὶ σπανίως πρόκειται περὶ ψυχοπαθείας διαφυγούσης πράγματι τὴν διάγνωσιν καὶ πρὸ καὶ κατὰ τὴν Δίκην. Δικαστικαὶ πλάναι ἐπὶ ἀναλόγων περιπτώσεων εἶνε δυναταί. Φρενοπαθεῖς ἐγκληματῖαι τῆς τρίτης κατηγορίας ἀνευρίσκονται εἰς ὅλα τὰ φρενιατρικὰ ἰδρύματα διάσπαρτοι. Πλὴν καὶ εἰς τὰς φυλακάς καὶ ἐν τῇ κοινῇ οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶνε σπάνιοι.

Τώρα τί συμβαίνει ὥστε ἄλλοι μὲν τῶν φρενοπαθῶν νὰ διαπλάττῳσιν ἢ ἔστω νὰ ῥεῖπωσι πρὸς τὸ ἔγκλημα καὶ ἄλλοι οὐχί ; Κατὰ τί ἄρα γε νὰ διαφέρῃ ἐν τῇ ἐσωτάτῃ αὐτοῦ φύσει ὁ ἐγκληματίας φρενοπαθὴς τοῦ ἁπλοῦ φρενοπαθοῦς ἀφ' ἐνός, τοῦ ἁπλοῦ ἐγκληματίου ἀφ' ἐτέρου ; Κατὰ ποίους ἄρα γε κανόνας ρυθμίζεται ἡ διαπλοκὴ καὶ ἔκφανσις ἐν ἐνὶ καὶ τῶ αὐτῶ ἀτόμῳ ἀφ' ἐνός μὲν τῶν στοιχείων τῆς νόσου ἀφ' ἐτέρου δὲ τῶν στοιχείων τῆς ἐγκληματικῆς ῥοπῆς ; Τίς ἢ ἐπὶ προδιατεθειμένου πρὸς τὸ ἔγκλημα ἐδάφους ἐπίδρασις ἐπερχομένων ψυχοπαθειῶν καὶ τίς τάνάπαλιν ἢ ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐπίδρασις ἐπιπροστιθεμένων ἐγκληματικῶν τάσεων ; Διατί μία καὶ ἡ αὐτὴ ψυχοπάθεια, τῶν ἄλλων συνθηκῶν παραμενουσῶν τῶν αὐτῶν, ἐδῶ μὲν νὰ ἐξωθῇ εἰς τὸ ἔγκλημα ἐκεῖ δὲ οὐχί ; Καὶ διατί πάλιν αἱ αὐταὶ πρὸς τὸ ἔγκλημα ῥοπαί, ὑπὸ συνθήκας ἴσας, ἅμα τῇ ἐπελεύσει ψυχοπαθείας, ἐδῶ μὲν ν' ἀναρριπίζονται εἰς ἄκρον ἐπικινδύνως, ἀλλαχοῦ δὲ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς αὐτῆς νόσου εἴτε νὰ παρεκκλίνωσιν εἴτε καὶ νὰ ὑποχωρῶσι μέχρι πλήρους ἐξαφανισμοῦ ;

Ταῦτα πάντα εἶνε καὶ ἄλλα τόσα προβλήματα ἐκτάκτου ἐνδιαφέροντος. Προβλήματα παρέχοντα ἀκόμη διὰ τοῦς μελετητάς εὐρύτατον ἕδαφος θεωρητικῶν καὶ κλινικῶν ἐρευνῶν. Περὶ τούτων ὁμως ἐνταῦθα οὐχὶ λόγος.

Ἡ προκειμένη μελέτη προτίθεται νὰ βαδίσῃ ἐπὶ πρακτικωτέρου μᾶλλον ἐδάφους. Θὰ ἐπισκοπήσῃ τὰ ἐνδεχομένως ἀλλαχοῦ ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν θεσπισθέντα. Θὰ ἐξετάσῃ τὰς παρ' ἡμῖν ἐν προκειμένῳ ἀντιλήψεις. Θὰ μελετήσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶνε δυνατὸν καὶ εἶνε πρέπον καὶ παρ' ἡμῖν νὰ γίνῃ.

*
**

Τὸ ζήτημα τῆς τοποθετήσεως, περιθάψεως καὶ νοσηλείας τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν εἶνε ζήτημα κεφαλαιώδους πράγματι σημασίας ἀπὸ τε κοινωνικῆς, φιλανθρωπικῆς καὶ διοικητικῆς ἀκόμη ἀπόψεως. Παρὰ ταῦτα τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτοῦ ὑπελείφθη. Καὶ ὑπελείφθη πολὺ.

Οἱ φρενοπαθεῖς ἐγκληματῖαι εἶνε ἀδιαμφισβητήτως καὶ οὗτοι ἀσθενεῖς. Ἀπαραλλάκτως ὡς ἀσθενεῖς εἶνε καὶ ὡς τοιοῦτοι περιθάλλονται καὶ νοσηλεύονται καὶ οἱ κοινοὶ φρενοπαθεῖς.

Ἡ ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ὁμως προσπάθεια δὲν ὑπῆρξε καὶ τόσον εὐκολος. Καὶ μετὰ τὴν υπερνίκησιν τῶν βαρυνουσῶν τοὺς ἀπλῶς φρενοπαθεῖς προλήψεων, οἱ φρενοπαθεῖς ἐγκληματῖαι ἐξηκολούθουν νὰ ρίπτονται ἀκόμη εἰς τὰς κοινὰς φυλακάς. Ἡ ἀπέναντι τούτων αὐστηρότης, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἄλλους καταδίκους, ἐξησκείτο αὐστηροτέρα, τὰ ἐξασφαλιστικὰ μέτρα καταθλιπτικώτερα.

Ἐβάρυνον τούτους καὶ ἄλλαι προλήψεις. Τὸ ἐγκλημα δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ νοηθῇ ἄλλως ἢ ὡς προτὸν ἐλευθέρως πάντοτε βουλήσεως. Διὰ νὰ φθάσῃ δὲ καὶ μέχρι τῶν φρενοπαθῶν τού-

των ἢ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Φιλανθρωπία, θὰ ἔπρεπεν ἐπὶ πλέον νὰ ἐκβιασθῆ διόδος μέσω τῆς ἀντιπαθείας, τῆς ἀποστροφῆς, τῆς βδελυγμίας· συναισθημάτων, δι' ὧν ἡ κοινωνία φυσικὸν νὰ συνόδεύη πάντα γενικῶς αὐτουργὸν ἐγκλήματος.

Διὰ ν' ἀναγνωρισθῆ δὲ καὶ εἰς τούτους ἐπὶ τέλους ἡ ιδιότης τοῦ ἀσθενοῦς, ὡς εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῆ αὕτη καὶ εἰς τοὺς κοινοὺς φρενοπαθεῖς, θὰ ἔπρεπεν ἀπὸ τῆς μεγαλειώδους χειρονομίας τοῦ Pinel νὰ παρέλθωσι πολλαὶ δεκάδες ἐτῶν, διὰ ν' ἀναφανῆ ἡ ὑπὸ τὸν Cesare Lombroso Σχολὴ τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ προταθῶσι καὶ διὰ τοὺς νέους τούτους ἀσθενεῖς εἰδικὰ πρὸς περιθάλψιν καὶ νοσηλείαν ἰδρύματα (1).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

(1) C. Lombroso. Sulla istituzione di Manicomi criminali in Italia. Rendiconto Istituto Lombardo. 8 Nov. 1872.

Α'.

Ἡ Ἰταλία, κοιτὶς τῶν νέων ἐγκληματολογικῶν μελετῶν δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου κοιτὶς καὶ τῶν νέων θεσμῶν. Τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας ἐνεστερνίσθησαν προθυμότερον ἄλλαι χώραι ξέναί. Καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ Θετικὴ Ἐγκληματολογικὴ Σχολὴ κατεπολεμεῖτο λυσσώδως καὶ μικροῦ δεῖν ἐστραγγαλίζετο ἐν Ἰταλία, ἀλλὰ χροῦ ἐβλάστανε πλουσίως ὁ οἰφθεὶς τῶν νέων ἰδεῶν σπόρος. Τῆς κινήσεως ἠγγήθησαν ἄλλαι χώραι. Κυρίως τὸ Βέλγιον καὶ αἱ Ἑνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ ἐνῶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ κατετρέβοντο εἰς συζητήσεις καὶ δι' οἰκονομικοὺς κυρίως λόγους ἤρκοῦντο ἐπὶ τέλους εἰς ἡμίμετρα, ἤδη, ἀπὸ αἰῶνος καὶ πλέον, ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἀντιληφθῆ τὴν ἀνάγκην νὰ προσφύγῃ εἰς αὐτὰ ἐκεῖνα ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν τὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἀκριβῶς, μόλις τὸ 1872, ὡς ὑπαγόρευσις τῆς ἐπιστήμης τὴν φορὰν ταύτην προὔτεινοντο. Ἡ Ἀγγλία, ξένῃ πρὸς θεωρίας, διὰ μόνης τῆς πρακτικότητος τῆς σκέψεως, χαρακτηριστικοῦ τῆς φυλῆς, εἶχε φθάσει εἰς τὸ αὐτό, εἰς ὃ καὶ ἡ νέα ἐγκληματολογικὴ ἐπιστήμη, συμπέρασμα. Πολὺ ὁμως ταύτης ἐνωρίτερον.

Καὶ ἐν ἄλλαις χώραις πολλαῖς, ποῦ ὀλιγώτερον, ποῦ περισσότερον, παρετηρήθη τῶν νέων ἰδεῶν τούτων διεισδύσις καὶ ἐπίδρασις.

Οἱ Paul Serieux (1), Filippo Saporito (2), Gina Lombroso Ferrero (3), πλὴν ἄλλων, παρέχουσι κυρίως ἐν προκειμένῳ πολυτίμους πληροφορίες.

Ἐν Ἀγγλίᾳ

Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1800, κατόπιν ἀποπειρῶν κατὰ τῆς ζωῆς Γεωργίου Γ' ἐκ μέρους φρενοπαθῶν, κατενοήθη ἡ σκοπιμότης τῆς συγκεντρώσεως τῶν τοιούτων φρενοπαθῶν εἰς εἰδικὰ ἰδρύματα. Τὴν 15ην Ἰουλίου 1807 προϋτείνεται ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθείσης ἐπιτροπείας ἴδρυμα ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο κατ' οὐσίαν ἦτο ἢ τὸ Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον, ὡς προϋτείνει τοῦτο πολὺ βραδύτερον ἢ νεωτέρα ἐπιστημονικὴ ἀντίληψις. Ἀντὶ τούτου ὁμοῦ προϋτιμήθησαν τότε ἐν Ἀγγλίᾳ φρενοκομειακά παραρτήματα ἀσφαλείας. Τὸ πρῶτον τοιούτων, τὸ τοῦ φρενοκομείου Bethlem, ἐπέταξεν 60 ἀσθενεῖς. Μετὰ τίνα ἔτη ἰδρύθη καὶ δεύτερον φρενοκομειακὸν παράρτημα, βραδύτερον καὶ τρίτον. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1852 ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ διάφορα φρενοκομεῖα καὶ φυλάκας διασπάρτων φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἀνήρχετο, κατὰ τὸν Nicolson (4) εἰς 436. Τέλος ἰδρύθη ἐν Broadmoor καὶ ἤρξατο λειτουργοῦν τὸ 1863, τὸ πρῶτον αὐτοτελὲς ἐν Ἀγγλίᾳ Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον.

Εἶνε γνωστὴ ἡ ὅλη ἀναπαυτικότης τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Σκωτίᾳ φρενιατρειῶν, αἱ αὐτόχρημα πολυτελεῖς καὶ κοσμι-

(1) Paul Serieux. Rapport sur l'assistance des aliénés en France, en Allemagne, en Italie et en Suisse—Paris 1903.

(2) Filippo Saporito. L'assistenza dei pazzi criminali all'estero e in Italia, Riv. di discipline carcerarie e correttive, Parte prima 1918.

(3) Gina Lombroso Ferrero.— Cesare Lombroso.— Storia della vita e delle opere, Bologna, 2 edit. 1921.

(4) David Nicolson.— A chapter of criminal curacy in England Journal of mental science, July 1877.

καὶ ἐγκαταστάσεις, ὁ προβάλλων ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀνθρωπισμός. Τοποθεσίαι μετὰ ἐπιλογὴν, περίβολος ἀνθοβριθῆς, θεὰ ἐλευθέρα, ὑποβλητικὴ. Νομίζει τις ὅτι περιφέρεται οὐχὶ ἐντὸς φρενοκομείου ἀλλὰ πράγματι ἐντὸς ἀληθῶν κήπων «vergi giardini», ὡς ἐνθουσιωδῶς ἀπεκάλει ταῦτα ὁ ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς Ἰταλίας ψυχιάτρων, Leonardo Bianchi, ἐμὸς σεβαστὸς διδάσκαλος, μεθ' οὗ κατὰ τὸ θῆρος τοῦ ἔτους 1902 ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ πλεῖστα τούτων.

Ὑπὸ τοιαύτας κοινωνικῆς ἀντιλήψεως συνθήκας εἶνε εὐνόητον ὅτι καὶ τὰ διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας προοριζόμενα ἰδρύματα δὲν θὰ ἦσαν καὶ πολὺ διάφορα ἐκείνων.

Δικαστικὸν φρενοκομεῖον Broadmoor. Ἐπιγραφικοῦ λοφίσκου, ὀλίγα χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ Λονδίνου, ἐν μέσῳ εὐρείας ἀγροτικῆς ἐκτάσεως. Καταλαμβάνει ἰδιόκτητον ἐπιφάνειαν 320 ἐν ὄλῳ ἑκταρίων. Δέχεται φρενοπαθεῖς ἐγκληματίαντας. Τούτους ὁ ἀγγλικὸς ποινικὸς νομὸς ἀναγνωρίζει «guilty but insane», ἐνόχους πλὴν ψυχοπαθεῖς. Δεκτοὶ ἐπίσης καὶ φρενοπαθεῖς κριθέντες ἀπλῶς ἐπικίνδunami. Τὸ 1918 τὸ φρενοκομεῖον τοῦτο περιέθαλπεν 659 ἐν ὄλῳ ἀσθενεῖς. Ἐκ τούτων 458 ἄνδρας καὶ 201 γυναῖκας. Τὰ δύο τμήματα διακρίνονται τελείως ἀλλήλων. Ἐν τῷ τῶν ἀνδρῶν ἡ ὄλη ὑπηρεσία διενεργεῖται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀνδρας. Κοιτῶνες εὐρύχωροι, ὑγιεῖνοι. Αἱ κλινοστρωματὰ ἐκτείνονται μόνον τὴν νύκτα. Λουτρῶνες θαυμάσιοι. Ἀπομονωτικὰ κελλῖα ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλά. Λουτροθεραπεία παρατεταμένη οὐχὶ καὶ τόσον συνήθης. Παρατεταμένη κατάκλισις μόνον ἐπὶ ἀσθενῶν ἐπικινδύνων ἢ τοιούτων ρεπόντων πρὸς αὐτοκτονίαν. Αἰθουσαι ἀναψυχῆς πλήρεις ἡμερότητος, πολιτισμοῦ. Ἄνθη, βιβλία, εἰκόνες ἀπανταχοῦ. Ἀπὸ τῶν παραθύρων ἡ θεὰ γύρωθεν μαγευτικὴ. Σφαιριστήριον διὰ τοὺς ἀνδρας. Κλειδοκύμβαλον διὰ τὰς γυναῖκας. Παιδιὰ τακτικά. Συναυλαί ἀσθενῶν καὶ νοσοκόμων συνήθεις. Γενικώτεραι ἑορταὶ

συμμετοχῇ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀσθενῶν οὐχὶ σπάνια. Κατ' ἐπιθυμίαν παραχωρεῖται τῷ αἰτοῦντι εἴτε τμήμα κήπου πρὸς ἐπιμέλειαν εἴτε καὶ πρὸς καλλιέργειαν περιοχὴ ἀγροῦ, ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ ἴδρυμα. 227 ἄνδρες ἐν ὄλῳ καὶ 146 γυναῖκες ἀσχολοῦνται εἰς ἔργα χρήσιμα. Ἡ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης πρόσοδος, ἥς τὸ 1)8 ἐπαφίεται πρὸς ὄφελος ἀτομικὸν τῶν ἐργαζομένων, ὑπολογίζεται εἰς 5 χιλ. ἀγγλικὰς λίρας ἐτησίως περίπου.

Νοσοκόμοι ἀναλογοῦσιν 1 : 5 ἀσθενεῖς. Πάντες φέρουσιν ὁμοίομορφον ὑπηρεσίας στολήν. Ἐκ τούτων 40 ἔγγαμοι κατοικοῦσιν εἰς ἰδιαιτέρους παρὰ τὸ ἴδρυμα οἰκίσκους, παρεχομένους ὑπὸ τούτου. Εἰς 37 νοσοκόμους ἄλλους παρέχεται ἑβδομαδιαία ἀνάλογος διὰ κατοικίαν ἀποζημίωσις. Τὸ ἀνώτερον προσωπικὸν ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ, Ὑποδιευθυντοῦ, δύο Βοηθῶν πάντων φρενολόγων ἰατρῶν, καὶ ἕξ ἐνὸς Διαχειριστοῦ.

Ἡ κυρία οἰκοδομὴ ἔχει μῆκος 80 περίπου μέτρων. Ἀνήκει εἰς τὸ διαδρομικὸν σύστημα. Θύραι καὶ παράθυρα προστατεύονται ὑπὸ σιδηρῶν κυκλίδων. Πρόκειται περὶ ἰδρύματος κυρίως ἀσφαλείας. Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως ἀποδράσεις ἀριθμοῦνται μόνον ἐπτὰ. Θνησιμότης 2,58 ο)ο. Τὸ φρενοκομεῖον τοῦτο ἀνελλιπῶς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἐκδίδει ἐτησίαν ἐπιθεώρησιν, ἐν ἧ κατοπιτρῖζεται ὀλόκληρος ὁ βίος αὐτοῦ.

Τὸ Δικαστικὸν φρενοκομεῖον Perth, προσηρτημένον εἰς τὰς φυλακὰς τῆς πόλεως ταύτης, ἀφ' ὧν καὶ διοικητικῶς ἐξαρτᾶται. Κατὰ τὰ ἄλλα παραμένει ἀπολύτως αὐτόνομον. Διαθέτει 80 κλῖνας διὰ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ὁποίας καὶ τὸ ἐν Broadmoor. Οἱ ἄνδρες κοιμῶνται εἰς ἀτομικὰ πάντες κελία, αἱ γυναῖκες εἰς κοιτῶνας ὀλιγοκλίνους. Παρὰ τὰ αὐστηρὰ ἀσφαλείας μέτρα παρατηροῦνται καὶ ἐνταῦθα ἄνθη, βιβλία,

κλειδοκύμβαλα διὰ χορούς και ἄσματα Καὶ ἐδῶ ἐν ὑπαίθρῳ παιδιαί, συναυλιαί, θεατρικαὶ παραστάσεις. Καὶ περίπατοι ἀκόμη ἔξω τοῦ ἰδρύματος ὑπὸ συνοδείαν.

Προσωρινὴ ἀπόλυσις ἐπιτρέπεται. Ὁ ἀσθενὴς παραδίδεται εἴτε εἰς συγγενῆ εἴτε εἰς ἰδιώτην, ὑποχρεούμενον νὰ ἐπιβλέπῃ τοῦτον. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν φυλακῶν κατὰ μῆνα διαπυθάνεται τὰ κατ' αὐτόν. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἰδρύματος κατὰ ἑξάμηνον ἐπισκέπτεται τοῦτον κατ' οἶκον. Εἰς πρώτην ἔνδειξιν ἐπιδεινώσεως διατάσσεται ἡ ἄμεσος εἰς τὸ φρενοκομεῖον ἐπιστροφή. Οἱ φρενοπαθεῖς κατάδικοι καὶ μετὰ τὴν ἐκτίσιν τῆς ποινῆς, ἐφ' ὅσον κρίνονται ἐπικίνδυνοι, δὲν ἀπολύονται. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τοὺς ἰαθέντας ἢ ὑγιοφανεῖς ψυχοπαθεῖς, ὧν τὸ παρελθὸν ἐμπνέει ἀνησυχίας. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ἀπλῆ ὑπουργικὴ διαταγὴ. Ὑπὸ συνθήκας τοιαύτας, περιττὸν νὰ λεχθῆ, αἱ ἀπολύσεις δὲν εἶνε καὶ πολὺ συχναί.

Τὸ Δικαστικὸν φρενοκομεῖον Dandrum, ἐν Ἰρλανδίᾳ, πλησίον τοῦ Δουβλίνου, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1850. Λειτουργεῖ κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας, καθ' οὓς καὶ τὰ δύο προμνησθέντα καὶ διαθέτει 200 κλῖνας.

Ταῦτα τὰ παλαιὰ ἐν τῷ Ἠνωμένῳ Βασιλείῳ διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἰδρύματα. Προῖδν οὐχὶ θεωριῶν ἀλλὰ ἀνάγκης. Ἰδρύματα κυρίως ἀσφαλείας οὐχὶ δὲ καὶ νοσηλείας.

Βραδύτερον πολὺ εἰσέδυσαν καὶ ἐνταῦθα αἱ νέαι ἰδέαι. Καὶ εἰς τὸν Gorrington ἀνετίθετο ἐπὶ ἀφθόνου τῶν φυλακῶν καὶ τῶν φρενοκομείων ὑλικοῦ εὐρύτατος καὶ αὐστηρότατος ἔλεγχος. Τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913 καὶ ἐντεῦθεν δημοσιευθέντα εἰς δύο τόμους (1) πορίσματα τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν τούτων ἐδικαίωσαν τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ μεγάλου ἰταλοῦ ψυχιάτρου. Ὁ ἐγκληματίας κατὰ ταῦτα τὸ πλεῖστον ἦτο ἢ ἄτομον ἐπιληπτικὸν ἢ γενικώτερον ψυχοπαθὲς ἢ

(1) Charles Gorrington. The english convict. A Statistical study 1913.

ψυχικῶς ἐλαττωματικόν. Ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρονολογοῦνται ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ προληπτικὰ τοῦ ἐγκλήματος ἰδρύματα διὰ τοὺς ἐκτίσαντας τὴν ποινὴν πλὴν ἐπικινδύνους ἀκόμη φρενοπαθεῖς καταδίκους. Ἰδρῦθησαν ἐπίσης καὶ ἀποικίαι διὰ ψυχικῶς ἀνώμαλα ἄτομα. Δυνάμει ἐιδικῆς νομοθετικῆς διατάξεως ἢ εἰς τὰ προληπτικὰ ταῦτα ἰδρύματα περιθάλψις δύναται νὰ παραταθῇ ἐπ' ἀόριστον,

Ἐν Βελγίῳ

Τὸ Βέλγιον εἶχε τὴν τύχην κατὰ τὴν περίοδον τῆς ζυμώσεως τῶν νέων περὶ ἐγκλήματος ἰδεῶν νὰ ἔχη ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργὸν τὸν Lejeune, ἄνδρα ὑψηλῆς διανοίας, ρηξικέλευθον, μελετηρὸν. Τὸν ἐνθουμοῦμαι πάντοτε ἀπὸ τὸ συνέδριον, τὸ κατὰ τὸ 1900 ἐν Amsterdam τῆς Ὀλλανδίας συγκροτηθὲν τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας. Μετριοφρων, ἀφανὴς ἐν μέσῳ τῶν ἀκροατῶν, παρηκολούθει τὰς συζητήσεις ἀπὸ τὰ κοινὰ τῆς πανεπιστημιακῆς αἰθούσης καθίσματα μετὰ ἐνδιαφέροντος ἀπερισπάστου ἀφοσιωμένου ὀπαδοῦ. Αὐτὸς ἦτο ὁ Lejeune. Ἦτο ἡ μέλισσα ἢ ἐργατικὴ, ἢ ὁποῖα ἀκάματος σπεύδει ἐκεῖ, ἔνθα ἀνθησις ἰδεῶν, διὰ νὰ συγκομίση καὶ καταθέσῃ κατόπιν τὸ μέλι τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν εἰς τὴν πάτριον κυψέλην. Διάδοχος τοῦ Lejeune ὑπῆρξεν ὁ ἰσάξιός τούτου Vandermelde. Ὑπὸ τὴν δημοουργικὴν πνοὴν τῶν δύο τούτων μεγάλων τέκνων αὐτοῦ τὸ Βέλγιον ὑπερηκόντισε πάσας τὰς ἄλλας χώρας ἐν τῇ πρωτῆ φεσπίσει μέτρων τόσον ἀπλῶν καὶ πρακτικῶν, ὅσον καὶ ἀποτελεσματικῶν ἐν τῇ προλήψει καὶ περιστολῇ τοῦ ἐγκλήματος.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1890 λειτουργεῖ διὰ τὰς φυλακὰς ἐν Βελγίῳ ὁ θεσμὸς τῶν φρενολόγων ἐπιθεωρητῶν, ἀποδόσας ἄριστα ἀποτελέσματα.

Ἰδρῦετο βραδύτερον τὸ πρῶτον Δικαστικὸν Ἐργαστήριον

Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τούτου ἐτίθετο ὁ πολὺς V a r n a e s k. Εὐχαὶ ἐπιστημονικῶν σωματείων καὶ συνεδρίων ἐνεθάρρουνον τὰς προσπάθειάς πρὸς Ἴδρυσιν εἰδικῶν διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας φρενοκομείων. Οὗτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνεκεντροῦντο εἰς φρενοκομειακὰ τμήματα ἀσφαλείας, ὧν γνωστὰ τὸ ἐν Froidmont, τὸ ἐν Tournai καὶ τινὰ ἄλλα. Καθ' ὃν χρόνον εἰς τὸν Goring ἐν Ἀγγλίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐν Βελγίῳ ἀνετίθετο εἰς τὸν V a r n a e s k τὸ αὐτὸ ἐρεῦνης καὶ ἐλέγχου ἔργον. Καὶ ἐν Βελγίῳ, ὡς καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, τὰ αὐτὰ ὑπὲρ τῶν νέων ἰδεῶν πορίσματα.

Ἰδρῦθησαν Σχολαὶ Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας πρὸς εἰδικωτέραν μόρφωσιν Ἀστυνομικῶν καὶ Δικαστικῶν. Ἰδρῦθησαν εἰδικὰ φρενοκομεία καὶ ἀποικίαι πρὸς περιθάλψιν ἐπιληπτικῶν, φρενασθενῶν καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸ ἀδίκημα. Αἱ φυλακαὶ τοῦ Κράτους διαρρυθμισθεῖσαι διεκρίθησαν εἰς κατηγορίας. Ἄλλαι δι' ἐπιληπτικούς, ἄλλαι διὰ φρενασθενεῖς, ἄλλαι δι' ὑποτρόπους, ἄλλαι διὰ φυματικούς. Ηπειρίκεις αὕτη διηκολύνετο μέγਾਲος διὰ τῆς εἰς τὰς φυλακάς προσαρτήσεως καταλλήλων ἀγροτικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἀποικιῶν. Ἐθεσπίσθησαν προστατευτικὰ διὰ τοὺς ἐκτίσαντας τὴν ποιὴν καταδίκους σωματεῖα ἐπιβλέποντα καὶ χειραγωγοῦντα τούτους ὅπως εὐκολώτερον προσανατολισθῶσι καὶ προσαρμοσθῶσι καὶ πάλιν πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζωὴν. Αἱ φυλακαὶ ἐπροικίζοντο καὶ διὰ ψυχιατρικοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου ἀκόμη, πρὸ τοῦ ὁποίου νὰ παρελαύνη πρὸ τῆς εἰς ταύτας εἰσόδου πᾶς κατάδικος. Τὸ γραφεῖον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς ἄλλο κεντρικόν, ἀρμόδιον ὅπως δι' ἕκαστον κατάδικον ὀρίξη καὶ τὴν κατάλληλον εἰδικὴν φυλακὴν.

Τὸ Βέλγιον ἐπεδίωξε καὶ ἄλλο ἀκόμη. Τὴν καταπολέμησιν καὶ κατάπνιξιν τοῦ ἐγκλήματος ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ γενέσει, ἀπὸ αὐτῆς ταύτης τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Αὐτὸ ἦτο καὶ τὸ ὄνειρον τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς νέας Σχολῆς. Τὸ ὄνειρον τοῦτο τοῦ Lombroso ἐνομίζετο ἀπραγματοποίητον καὶ ἀπὸ αὐτὸν

ἀκόμη τὸν ἴδιον ('). Εἶχεν ἀποθάνει ἤδη ἐκεῖνος. Τὸ Βέλγιον, οὐχὶ μετὰ πολὺ, εἰς τὸ ὄνειρον αὐτοῦ ἐκεῖνο προσέφερε τὴν σάρκα καὶ τὰ ὀσῆα τῆς πραγματικότητος.

Εἰς πολλὰς χώρας, ὡς καὶ ἐν Βελγίῳ, ἐλειτούργει ἤδη ὁ θεσμός τῶν Δικαστηρίων διὰ τοὺς ἀνηλίκους. Προσῆγοντο ἐνώπιον τούτων ἐγκληματοῦντες παῖδες ἡλικίας κατωτέρας τοῦ 16ου ἔτους. Προσῆγοντο ἀκόμη καὶ παῖδες ἀδιόρθωτοι κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν γονέων.

Τοὺς παῖδας τούτους τὸ Βέλγιον ἐσκέφθη πρὸ πάσης ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἐμφανίσεως νὰ ὑποβάλλῃ εἰς αὐστηρὰν παρατήρησιν, δυναμένην εἰς τινὰς σοβαρὰς περιπτώσεις νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ μῆνας ἀκόμη. Καὶ ἐὰν μὲν ἐκ τῆς ἐξέτασεως ταύτης ἀποδειχθῇ ὅτι πρόκειται εἴτε περὶ ἐπιληπτικοῦ εἴτε περὶ ψυχοπαθοῦς ἐν γένει εἴτε καὶ περὶ φρενασθενοῦς, τότε ὁ Δικαστής, ἄνευ ἄλλης διαδικασίας, κατευθύνει τὸν παῖδα τοῦτον εἰς κατάλληλον ἀποικίαν ἢ ἄλλο εἰδικὸν μεχρὶ πλήρους ἰάσεως, ἐὰν αὕτη ἐφικτὴ ἴδρωμα. Ἐὰν δὲ ἡ γνωμάτευσις ἀποκλίνῃ μᾶλλον ὑπὲρ παιδὸς διασφαρέντος ὑπὸ ἀναρμόστου περιβάλλοντος, τότε ὁ Δικαστής ἀποστέλλει τοῦτον εἰς ἄλλο περιβάλλον ἠθικῶς ὑγιὲς πρὸς ἐπανόρθωσιν.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ μικροὶ οὗτοι ἐγκληματαῖοι εἶνε τῶν μεγάλων ἐγκληματιῶν κατὰ κανόνα πολὺτιμοὶ βοηθοί, συγχρόνως δὲ ἄριστοι τοῦ ἐγκλήματος κατηχηταὶ καὶ τῶν προδιατεθειμένων ὁμηλικῶν διαφθορεῖς, εὐνόητον διατὶ κατὰ τρεῖς κατευθύνσεις ἄμεσα ἐκδηλοῦνται τοῦ νεωτέρου τούτου ἀπλοῦ καὶ πρακτικοῦ θεσμοῦ τὰ ἀποτελέσματα. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἐντὸς ἐλαχίστου μετὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν χρόνου ὑπῆρξαν τοσοῦτον ἐνθαρρυντικά, ὥστε τὸ ὄριον τῆς ἀνηλικιότητος τὸ Βέλγιον ἔσπευσεν ἀπὸ τοῦ 16ου ἔτους νὰ μεταθέσῃ εἰς τὸ 20ὸν μετὰ τάσεων νὰ ἐπεκτείνῃ τοῦτο καὶ μεχρὶ τοῦ 25ου ἔτους.

(1) Gina Lombroso Ferrero. l. c. XV.

Ἐν Ἀμερικῇ

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1859 ἐν Auburn τῆς Πολιτείας Νέας Ὑόρκης ἐλειτούργει διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας τμῆμα ἰδιαιτέρον ἀσφαλείας, προσηρητημένον εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς. Τὸ 1884 τοῦτο εὐρυνθὲν μετετρέπετο εἰς αὐτοτελὲς Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον. Τὸ 1892 ἐν Matteavan ἐλειτούργει καὶ δεύτερον. Τὸ 1896 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενῶν τοῦ δευτέρου τούτου ἀνῆρχετο εἰς 1200. Περιθάλπονται ἐν αὐτῷ ἀφ' ἐνὸς μὲν κατάδικοι φρενοπαθεῖς ἐκκλίνοντες ἀκόμη ποινὴν, ἀφ' ἑτέρου τοιοῦτοι κρινόμενοι ἐπικίνδυνοι ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν λῆξιν ταύτης. Καὶ κρατοῦνται ἐπ' ἀόριστον. Κρατοῦνται δ' ἐπίσης ἐπ' ἀόριστον καὶ ψυχοπαθεῖς ἰαθέντες, ὧν τὸ παρελθὸν ἐμπνέει ἐν γένει φόβους. Ἄτομα ἐπὶ πλεόν ἄλλα ψυχικῶς ἐλαττωματικά. Ἀποτελεῖται ἐκ 12 περιπτέρων. Μέσα ἀπομονωτικὰ καὶ ἀσφαλείας ἐν γένει παρατηροῦνται ἀφθονα. Διαβίωσις ἀναπαντικῇ κατὰ τὰς ὑπαγορευομένας τῆς φιλανθρωπίας.

Κατὰ τὸ 1901 ἐλειτούργουν καὶ τρία ἀκόμη νέα τοιαῦτα Δικαστικὰ Φρενοκομεῖα· ἐν Dannemora τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐν Bridgewater τῆς Μασσαχουσέτης, ἐν Jona τοῦ Μίχιγκαν. Τὸ 1908 ἰδρύετο τὸ Institute for criminal law and criminology. Τούτου οἱ ἰδρυταί, κορυφαῖοι ψυχίατροι καὶ ποινικολόγοι, ἐν οἷς ὁ Wigmore, Henderson, Bowers, Murray καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὑπῆρξαν διαπρύσιοι τῶν νέων ἐγκληματολογικῶν θεωριῶν ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις κήρυκες καὶ τῆς ἐφαρμογῆς καταλλήλων θεσμῶν συντελεσταί.

Νέα ἕκτοτε ἐσημειώθη περίοδος. Ἰδρύθησαν καὶ ἄλλα νέα δι' ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐπικινδύνων φρενοπαθῶν φρενοκομεῖα. Ἐκλήθησαν ψυχίατροι πρὸς ρύθμισιν κανόνων διαβίωσης τῶν καταδίκων. Τούτους διεδέχθη οὐχὶ μετὰ πολὺ μόνιμος ἐπιτροπὴ τριμελὴς· ἐκ ψυχιάτρου, κοινωνιολόγου καὶ ψυχολό-

γου. Εἰς τὰς φυλακὰς προσηρτήθη ψυχιατρικὸν τμήμα πρὸς μελέτην καὶ προσωρινὴν ἐν ἀνάγκῃ νοσηλείαν τῶν καταδικαιωμένων. Ἰδρύθησαν προληπτικὰ τοῦ ἐγκλήματος ἀκόμη φρενοκομεῖα. Προσηρτήθησαν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Δικαστήρια μόνιμα ψυχιατρικὰ μικρὰ τμήματα, τὸ μὲν πρὸς ἄμεσον παροχὴν ἐν ἐνδεχομένη ἀνάγκῃ χρησίμων εἰς τοὺς Δικαστὰς διὰ τοὺς δικαζομένους στοιχείων, τὸ δὲ πρὸς ἄμεσον ἐπὶ ἐπειγουσῶν περιπτώσεων ἐξυπηρέτησιν καὶ ἄλλως τῆς κοινωνίας. Εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν προσετέθη ἡ διδασκαλία τῆς Ἑγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας. Ἰδρύθησαν ἐγκληματολογικαὶ Σχολαὶ εἰδικαὶ δι' ἀστυνομικοὺς καὶ δικαστικοὺς ἐν γένει ὑπαλλήλους. Ἀπανταχοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐθεσπίσθησαν διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἐν γένει ἰδρύματα εἰδικά, διαφέροντα καὶ τῶν κοινῶν φυλακῶν καὶ τῶν κοινῶν φρενοκομείων, διάμεσα μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων, ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας, μετέχοντα τῆς αὐστηροῦς πειθαρχικότητος καὶ ἐξασφαλιστικότητος τῶν πρώτων καὶ τῆς στοργικῆς καὶ φιλανθρώπου νοσηλευτικότητος τῶν δευτέρων.

Ἡ περὶ φρενοπαθῶν νομοθεσία δὲν εἶνε καὶ εἰς πάσας τὰς Πολιτείας ἢ αὐτή. Εἰς τινὰς τούτων πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ ἀπόλυσιν ἀρκεῖ ἡ γνώμη μόνη τοῦ ἱατροῦ.

Ἐκτὸς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐν Kingstown τῆς ἐπαρχίας Ontario τοῦ Καναδᾶ, λειτουργεῖ ἐπίσης ἤδη ἀπὸ πολλοῦ αὐτοτελὲς Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον.

Καὶ ἡ Νότιος Ἀμερικὴ πρὸς τὴν ὅλην νέαν κίνησιν δὲν ἀπέμεινε ξένη. Πᾶν ἄλλο. Ἐνωρίτατα καὶ ἐκ τῶν πρώτων συμμετέσχον καὶ ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Χιλὴ, ἡ Οὐραγγάη.

Ἐν Buenos Ayres τὸ δημόσιον φρενοκομεῖον Las Mercedes ἔχει προικισθῆ ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διὰ παραρτήματος ἀσφαλείας, διαθέτοντος διὰ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας 52 κλίνας.

Ἐν Βραζιλίᾳ, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Βελγίου, διερροῦθ

μίσθησαν και ειδικεύθησαν αι κοιναί του Κράτους φυλακαί. Εισήχθη επίσης και ο θεσμός της φρενολογικῆς τῶν καταδικῶν πρὸ τῆς εισόδου εἰς τὰς φυλακάς ἐξετάσεως,

Ἐν Γαλλίᾳ

Ἴδρυμα ἀσφαλείας διὰ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας, φαίνεται, δὲν ἦτό τι ἄγνωστον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀπὸ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μέσων τοῦ 17^{ου} αἰῶνος, ἐὼν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν μελέτην ἐνδιαφέρουσαν τῶν Paul Serieux καὶ τοῦ διακεκριμένου φίλου συναδέλφου Lucien Libert (1).

Εἰς χρόνους νεωτέρους ἡ Γαλλία, μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, εἶνε ἡ μόνη χώρα, τὴν ὅποιαν ἀπησχόλησε σοβαρῶς ἡ τύχη τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν. Αἱ μελέται τῶν Georget (1820), Lelut (1844), Brierre de Boismont (1846), Legrand du Saulle (1863) Parchappe (1865), Falred (1868) καὶ ἄλλων, ἐπιμαρτυροῦσι ταῦτο.

Παρὰ ταῦτα τὸ πρῶτον ψυχιατρικὸν εἰς τὰς φυλακάς Gaillon παράρτημα ἰδρύετο μόλις τὸ 1876. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Collin ἐλειτούργησεν ἐπὶ 20 ἔτη προσενεγκὸν πολυτίμους ὑπηρεσίας. Τὸ 1896 ἀντι ἐπεκτάσεως καὶ ἐνισχύσεως διὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἐκλείετο καὶ τοῦτο. Τὴν 14ην Δεκεμβρίου 1886 εἶχε ψηφισθῆ εἰς πρώτην ἀνάγνωσιν ὑπὸ τῆς Γερουσίας τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Delbief περὶ φρενοπαθῶν ἐν γένει νομοσχέδιον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐλησμονεῖτο καὶ τοῦτο. Δὲν ἀπέμενε δὲ πρὸς ῥύθμισιν τῆς τύχης τῶν φρενοπαθῶν ἐν Γαλλίᾳ ἡ ὁ πανάρχαιος τῆς 30^{ης} Ἰουνίου 1838 νόμος.

Εὐχαὶ συνεδρίων, ὑπομνήματα ἐπιστημονικῶν σωματείων ὑπὲρ ἰδρύσεως Δικαστικοῦ Φρενοκομείου δὲν εἰσηκούσθησαν.

(1) Paul Serieux et Lucien Libert. Un asile de sûreté sous l'ancien régime. — Annales de Bulletin de la Soc. de Médecine, Gand, 1911.

Καὶ σήμερον ἡ Γαλλία διαθέτει μόνον φρενοκομειακὰ παραρτήματα ἀσφαλείας. Ἐκ τούτων ἰδιαίτερος γνωστὸν εἶνε τὸ τοῦ φρενοκομείου Villejuif, διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων ὑπερμάχου Collin⁽¹⁾. Ταῦτα, προωρισμένα διὰ μικρὸν ἀριθμὸν ἀσθενῶν, δέχονται τοὺς ὑπὸ τῶν Γάλλων καλουμένους δυσκόλους, ἐλαττωματικοὺς φρενοπαθεῖς (aliénés difficiles et vicieux). Τοσαύτη ὁμως σύγχυσις παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν φρενοπαθῶν τούτων καὶ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν, ὡς ἐννοεῖ τούτους ὁλος ὁ ἄλλος κόσμος, ὥστε ὁ Paul Serieux, ἀθηντία ἐν προκειμένῳ, ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ μελαγχολικῶς ὅτι ἡ Γαλλία ἐν τῷ ζητήματι τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ὀπισθοδρομεῖ κατὰ πενήκοντα τοῦλάχιστον ἔτη. Αὕτη ἐκείνη, ἣτις ἀπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπεδείκνυσεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ὀρθὴν κατευθύνσιν τῆς προόδου⁽²⁾.

Ἐν Γερμανίᾳ

Καὶ αἱ ψυχιατρικαὶ μελέται ἐν γένει καὶ ἡ περίθαλψις τῶν κοινῶν φρενοπαθῶν ἰδίᾳ γνωστὸν ὁπόσον ἐν Γερμανίᾳ εἶνε προηγμένα. Ἐν τούτοις προκειμένου περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν αὕτη, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἡ μεγάλη αὐτῆς ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ ἀντίζηλος Γαλλία, ὑπολείπεται.

Ὁ Henke, ἥδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1912, καὶ μετὰ τοῦτον κορυφαῖοι ἄλλοι δὲν ἔπαυσαν ὑποδεικνύοντες τὴν ἀνάγκην ἰδρύσεως αὐτοτελῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων.

(1) H. Collin. — Rapport sur l'asile de Villejuif. — 3ème Section. Aliénés difficiles, 1910.

(2) Paul Serieux. Journal de Médecine légale psychiatrique. — Année I, σελ. 3.

Ἐπηρεολούθησαν ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ὑπομνήματα τῶν διευθυντῶν πάντων σχεδὸν τῶν φρενοκομείων τοῦ Κράτους, προτάσεις συνεδρίων, εὐχαὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ὀργανώσεων. Παρὰ ταῦτα καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς καὶ ἐν Γαλλίᾳ, διὰ λόγους καθαρῶς οἰκονομικοὺς ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχὴ οὐχὶ τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων ἀλλὰ τῶν ἰδιαίτερων παραρτημάτων.

Καὶ ψυχιατρικὰ μὲν παραρτήματα φυλακῶν ἐν Γερμανίᾳ γνωστὰ εἶνε ἰδίᾳ τὰ ἐν Waldheim, Moabit, Breslau, Köln, Münster, Halle καὶ τινὰ ἄλλα. Ἰδιαίτερα δὲ φρενοκομείων τμήματα τὰ ἐν Dallfort, Herzberg, Golditz καὶ ἀλλαχοῦ.

Πάντα διαθέτουσι μικρὸν ἀριθμὸν κλινῶν, οὐχὶ ἀνώτερον τῶν 50. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα δέχονται ἀποκλειστικῶς φρενοπαθεῖς καταδίκους.

Ἐκ τούτων τὸ ἐν Waldheim, κατ' ἐξαιρέσειν, δέχεται ἐπίσης καὶ φρενοπαθεῖς ἄλλους, ἐν γένει ἐγκληματίστας. Εἶνε δὲ τοῦτο, διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον, καὶ τὸ μέγιστον πάντων, διαθέτον 200 κλινῶν.

Τὰ δὲ δεύτερα, τὰ τῶν φρενοκομείων, δέχονται φρενοπαθεῖς ἐπικινδύνους ἐν γένει, φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἀπαλλαγέντας καὶ φρενοπαθεῖς καταδίκους, κρινομένους ἀκόμη ἐπικινδύνους καὶ μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς.

Καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ εἶνε, κυρίως εἰπεῖν, ἰδρύματα ἀσφαλείας. Οἱ κοιτῶνες εἶνε ὀλιγόκλινοι. Τὰ ἀπομονωτικὰ κελία ἄφθονα. Ὁ πρὸς ἐργασίαν καὶ ἀναψυχὴν διατιθέμενος χώρος ἐλεύθερος καὶ ἄνετος. Συνθῆκαι ὑγιεινῆς καλαί.

Ἐν Ἰταλίᾳ

Ἀσφαλῶς ὁ Lombroso δὲν ἦτο ὁ προφήτης ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κατ' ἐξαιρέσειν τοῦ κανόνος θὰ ἐγίνετο, ἐφ' ὅσον ἀκόμη ἔζη, δεκτὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατριδί.

Καθ' ὃν χρόνον τὸ μικρὸν Βέλγιον, μέγα ἐν τῇ ἀντιλήψει

τῶν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ ἔναντι τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν, ἤρπαξε πρωτοπόρον τὴν σημαίαν καὶ ὑπεδείκνυε μὲ πίστιν τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον καπιν οἱ ἄλλοι λαοί. Καθ' ὃν χρόνον πολλαὶ χῶραι, καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, προσεῖχον μετὰ σεβασμοῦ καὶ συνεκινουῦντο εἰς τὸ ἐπίμονον ἐκ Τουρίνου κήρυγμα. Ὁ Lombroso κατεπολεμεῖτο ἐν Ἰταλίᾳ ἀνευδότης καὶ ἔπινε σταγόνα πρὸς σταγόνα μέχρι τρυγὸς τὸ κώνειον τῆς ἀδίκου παρανοήσεως, τῶν ἀπογοητεύσεων, δι' ὅλα τὰ καινὰ δαιμόνια, τὰ ὁποῖα εἰς τὸν κόσμον τῶν παλαιῶν περὶ ἐγκλήματος καὶ ἐγκληματίου ἰδεῶν καὶ οὗτος εἰσέφερεν.

Τὴν 18^{ην} Ὀκτωβρίου 1909 ὁ μέγας ψυχίατρος ἐτελεύτα. Δέκα ἔτη βραδύτερον, τὴν 14^{ην} Σεπτεμβρίου 1919, προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργοῦ Ludovico Mortara, ἀντιτίθεται διὰ Βασιλ. Διατάγματος εἰς τὴν Θετικὴν Σχολὴν ἢ μεταρρυθμίσις τοῦ ἰταλικοῦ Ποιν. Κώδικος τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἀντικατάστασιν, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1888, ὁ Lombroso τόσον ἐπιμῶνως ἐπεζήτηει (1).

Ἐν τῷ μεταξύ εἶχε γίνῃ αἰσθητὴ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ ἡ ἀνάγκη τῶν ἀλλαχῶ ἐν ἐπιτυχῇ ἐφαρμογῇ θεσμῶν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910 ἰδρύοντο καὶ ἐν Ἰταλίᾳ Σχολαὶ Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας πρὸς εἰδικωτέραν μόρφωσιν ἰατρῶν, δικηγόρων, δικαστῶν. Ἰδρύεται ὑπὸ τὸν Ottolenghi ἐν Ρώμῃ εἰδικὴ δι' Ἀστυνομικοὺς Ἐπιστημονικὴ Σχολή. Εἰς τὰς φυλακὰς προσηρτῶντο ἀνάλογοι Σχολαὶ δι' ἀξίωματικούς. Ἐθεσπίζετο ἀκόμη Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας ὑπηρεσία πρὸς εἰδικὴν παντὸς καταδίκου ἐξέτασιν. Τὴν πλήρη ὁμως δικαίωσιν ὑπερπεντητονταετῶν ἀγῶνων ἀναντιρρήτως ἀπετέλεσεν ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας

(1) Cesare Lombroso. — Troppo presto. Appunti al nuovo Codice Penale. — Gennaio. 1888.

ἀνάθεσις εἰς τὴν Θετικὴν Σχολὴν τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ἰταλικῆς ποινικῆς νομοθεσίας.

Ἡ πρὸς τοῦτο διὰ τοῦ Διατάγματος ὁρισθεῖσα ἐπιτροπεία ἐκ πρωταθλητῶν τῆς Σχολῆς· τῶν Garofallo, De Nicola, Lustig, Florian, De Sanctis, Ottolenghi, Ferrari καὶ ἄλλων, ὑπέβαλλε τὴν 12^{ην} Ἰανουαρίου 1921 διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς, τοῦ πολλοῦ Enrico Ferri, ἐπαξίου διαδόχου τοῦ Lombroso, οὐχὶ μεταρρυθμίσεις μόνον, ὡς ἐζητεῖτο, ἀλλὰ σύστημα πλήρες ποινικῆς νομοθεσίας ἐνιαῖον, ὁμοιόρρυθμον, σύμφωνον πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐξελιχθείσης πλέον Σχολῆς (1).

Ἀρχὴ θεμελιώδης, ἀκρογωνία τοῦ συστήματος τούτου ἐτίθετο ἀντὶ τοῦ ἐγκλήματος, ὡς μέχρι τοῦδε, ὁ ἐγκληματίας. Il delinquente anziché il delitto. Γνώμων τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτου. Τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἔνδειξις, μία ἐπὶ πλέον, ἡ ὑποτροπή. Δικαστήρια δι' ἀνηλικούς, Δικαστικά Φρενοκομεῖα, ἐπανορθωτικαὶ ἀποικίαι, ὑπῆρξαν συναφεῖς πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἀναπόσπαστοι προτάσεις.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Lombroso κατὰ τὸ 1872 προβληθεῖσα ἰδέα τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων δὲν ἦτο καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ἰδέα νέα. Τὰ ἰδρύματα ταῦτα, καὶ τὸ γνωρίζομεν ἤδη, ἦσαν καὶ πρότερον, πολὺ πρότερον γνωστά. Ἦσαν ὁμως ταῦτα γνωστά ὡς ἰδρύματα ἐνστίκτου κοινωνικῆς ἀμύνης. Ὡς ὑπαγορεύσεις ὁμως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας πρώτην ταύτην φορὰν ἤδη προὔτεινοντο. Ἐκεῖνα ἦσαν ἰδρύματα κυρίως ἀσφαλείας, ταῦτα ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας. Καὶ ἡ διαφορὰ ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν εἶνε μεγίστη.

Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὑπέρμαχοι τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων, καὶ μετὰ τὸν Lombroso, ἐν Ἰταλίᾳ προέβαλον καὶ

(1) Enrico Ferri. — Progetto preliminare di codici penali italiano per i delitti. Milano, 1921. Libro I.

ἄλλοι οἱ Berga, Biffi, Tamburini, Monti, Capelli, Virgilio, Carrara καὶ ἄλλοι ἀκόμη.

Καὶ σήμερον λειτουργοῦσιν ἐν Ἰταλίᾳ τρία ἐν ὄλῳ Δικαστικά Φρενοκομεῖα ἐν Aversa (1876), ἐν Montelupo (1886) καὶ ἐν Reggio-Emilia (1897). Καὶ τὰ τρία ταῦτα ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἐπισκεφθῶ κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1922. Ἡ συναδελφικὴ ὑποχρεωτικότης τῶν Filippo Saporito, Vittorio Godeluppo καὶ Augusto Saccozzi, διακεκριμένων διευθυντῶν τούτων, μοὶ ἐπέτρεψεν ὅπως εἰσδύσω ἀπανταχοῦ, ἰδίαν μορφώσω γνώμην.

Πλὴν εἶτε διότι πρόκειται περὶ οἰκοδομημάτων παλαιῶν, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διὰ φυλακὰς χρησιμοποιηθέντων, οἰκοδομημάτων συνεσφιγμένων ἐντὸς ἀστικοῦ περιβάλλοντος, μὴ ἐπιτρέποντος εὐκόλον ἐπέκτασιν καὶ ἀνεῖον νεωτεριστικὴν διαρρύθμισιν. Εἶτε διότι ἡ μέχρι πρό ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἄμεσος καὶ στενωπότης ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἐξάρτησις ἀφήρει ἢ καὶ ἀπέπνιγε πᾶσαν τῶν φρενολόγων διευθυντῶν πρωτοβουλίαν. Τὸ γεγονός παραμένει πάντοτε τὸ αὐτό. Ἐκτὸς περιορισμένων ἐξαιρέσεων ἐκ τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῶν τριῶν τούτων ἐν λειτουργίᾳ σήμερον Δικαστικῶν Φρενοκομείων δὲν ἔχει τις πολλὰ νὰ διδαχθῆ.

Χωρὶς νὰ εἶνέ τις καὶ πολὺ μακρὰν τῆς πραγματικότητος καὶ σήμερον, μετὰ 20 ἔτη, θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐπαναλάβῃ μετίννας διαβαθμίσεις καὶ διὰ τὰ τρία ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ἔτος 1903 περὶ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ὁ Paul Serieux ἔγραψεν πλὴν τοῦ ὀνόματος οὐδὲν τὸ κοινὸν παρουσιάζουσιν ἄλλο πρὸς τὰ φρενοκομεῖα, ὡς ἐννοεῖ ταῦτα ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἡ νεωτέρα κοινωνικὴ ἀντίληψις.

Τοῦτο κατενόηθη εὐτυχῶς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ. Καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907 ἐλήφθη ἀπόφασις ἰδρύσεως ἐκ βάρθρων καὶ τετάρτου Δικαστικοῦ Φρενοκομείου.

Τὸ νέον τοῦτο Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον εὐρίσκεται ἐν Barcel-

Iona Pozzo di Gotto τῆς Σικελίας, οὐχὶ μακρὰν τῆς μεταξὺ Μεσσηνίας καὶ Παλέρμου σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἤδη πρὸς λειτουργίαν ἔτοιμον. Μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους ἦτο ἀκόμη κλειστόν.

Συγκροτεῖται τοῦτο ἐκ δώδεκα περιπτέρων καὶ καταλαμβάνει ἑκτασιν 40 χιλ. τετραγ. μέτρων. Ἐκ τῶν περιπτέρων τρία προορίζονται διὰ γρσφεῖα καὶ κατοικίαν προσωπικοῦ, ἐν διὰ νοσοκομεῖον, ἐν διὰ πλυντήριο, ἐν διὰ μαγειρεῖον, καὶ ἕξ τοιαῦτα διατίθενται διὰ 200 ἀσθενεῖς. Τὰ ἐργαστήρια καὶ οἱ λουτρῶνες εὐρίσκονται εἰς τὸ ἰσόγειον διαμέρισμα, οἱ κοιτῶνες εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, Ἐκαστον τούτων, διαχωριζομένων δι' εὐρυχώρων προαυλίων, προορίζεται καὶ δι' ἰδιαιτέραν κατηγορίαν ἀσθενῶν.

Τὸ Δικαστικὸν τοῦτο Φρενοκομεῖον διαθέτει διὰ τοὺς ἀσθενεῖς ἐν τῷ ἰδίῳ περιβόλῳ καὶ ἀρκετὰς πρὸς καλλιέργειαν γαίας.

Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ λειτουργοῦντα Δικαστικά Φρενοκομεῖα δέχονται μόνον ἄνδρας· φρενοπαθεῖς ὑποδίκους, καταδίκους, ἀπαλλαγέντας. Περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ ἐμφανίσεως τῶν ὑποδίκων εἴτε ἐνώπιον τῆς ἀνακρίσεως εἴτε ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, περὶ ἐλευθέρως ἀπολύσεως τῶν ἐκτισάντων ἤδη τὴν ποινὴν φρενοπαθῶν καταδίκων ἢ τούναντίον περὶ τῆς ἀνάγκης παρατάσεως τῆς κρατήσεως τούτων καὶ ἀποστολῆς εἰς τὰ φρενοκομεῖα τῆς ἐπαρχίας, ἕξ ἧς οὔτοι κατάγονται, περὶ πάντων τούτων ἀποφαίνεται ὁ διευθυντὴς τοῦ ἰδρύματος.

Καὶ τὰ τρία Δικαστικά φρενοκομεῖα ἐστέγαζον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1922 ἐν ὄλῳ 807 ἀσθενεῖς. Ἐκ τούτων 220 τὸ ἐν Aversa, 369 τὸ ἐν Montelupo καὶ 218 τὸ ἐν Reggio—Emilia. Εἰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας, οἰκοδομικὰς ἐργασίας, μικροκαλλιέργειας, ξυλουργικὴν, ἐπιδιόρθωσιν καὶ κατασκευὴν ὑποδημάτων, καθισμάτων, ἠσχολοῦντο 274 ἀσθενεῖς ἐν ὄλῳ. Ἐκ τούτων 110 τοῦ πρώτου φρενοκομεῖου, 124 τοῦ δευτέ-

ρου και 40 του τρίτου. Ἡ ἀμοιβὴ ἡμερησίως ὑπολογίζεται εἰς μίαν λιρέτταν. Καὶ ταύτης μόνον τὰ 7)10 διατίθενται πρὸς ὄφελος ἀτομικὸν τοῦ ἐργαζομένου ἀσθενοῦς.

*
**

Αὗται αἱ περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἐπικρατοῦσαι εἰς τὰς κυριωτέρας χώρας τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἀντιλήψεις. Καὶ οὗτοι οἱ ἐν ἐφαρμογῇ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ σχετικοὶ θεσμοί. Καὶ ἡ ἐπισκόπησις, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀκόμη δὲν εἶνε πλήρης. Ἡ περὶ τὰς νέας ιδέας ζύμωσις περιέλαβε καὶ ἄλλας χώρας.

Ἐν Ρωσσίᾳ λειτουργοῦσι τρία Δικαστικὰ Φρενοκομεῖα, διὰ 300—500 ἀσθενεῖς ἕκαστον ἐν Μόσχᾳ, Βίλνᾳ καὶ Τόμκ τῆς Σιβηρίας. Μέχρι τοῦ 1912 ἐλειτούργουν μόνον φρενοκομειακὰ παραρτήματα ἀσφαλειῶν, δύο δὲ τοιαῦτα ἐν Πετροπόλει.

Ἐν Πολωνίᾳ λειτουργεῖ ἐπίσης τὸ Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον τῆς Βαρσοβίας.

Ἐν Οὐγγαρίᾳ τὸ τῆς Βουδαπέστης, διαθέτον 120 κλίνας.

Ἐν Αὐστρίᾳ, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1901, ἄλλοι μὲν, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς βιενναῖος ψυχίατρος Wagner, ἐκηρύσσοντο ὑπὲρ τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων, ἄλλοι δὲ τούναντίον, προεξάρχοντος τοῦ Krayatsch, ὑπὲρ τῶν ἰδιαίτερων παραρτημάτων φυλακῶν.

Ἐν Ἑλβετίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1913 ὁ Kimbero ἐκηρύσσετο ὑπὲρ τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττε καὶ ὁ Gabuzzi τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς τὸ ἐν Γενεύῃ συγκροτηθὲν κατὰ Σεπτέμβριον συνέδριον τῶν Δικαστικῶν. Ἐπεκράτησεν ὁμως ἡ γνώμη τοῦ καθηγητοῦ Delaques, κηρυχθέντος διὰ λόγους ἄλλους, ὅχι ἐπιστημονικούς, ὑπὲρ ψυχιατρικῶν τῶν φυλακῶν παραρτημάτων. Τοιαῦτα δὲ καὶ μόνον λειτουργοῦσιν ἀκόμη ἐν Ἑλβετίᾳ.

Ἐν Ὀλλανδίᾳ ἰσχύει ἀπὸ ἐτῶν ὁ περὶ φρενολόγων ἐπιθεωρητῶν τῶν φυλακῶν θεσμός. Ζητεῖται καὶ ἐκεῖ ἐπίσης ἡ ἰδρυσις ψυχιατρικῶν τῶν φυλακῶν παραρτημάτων.

Ἐν Δανίᾳ λειτουργοῦσιν ἤδη μόνον τοιαῦτα.

Ἐν Πορτογαλίᾳ ἔχει ἤδη ληφθῆ ἀπόφασις ἰδρύσεως Δικαστικοῦ Φρενοκομείου.

Ἐν Ἰσπανίᾳ ἡ ἰδρυσις Δικαστικοῦ Φρενοκομείου καὶ ἡ θέσπισις ἐν γένει μέτρων ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν προσκρούει εἰς προαιωνίους ἀκόμη προλήψεις. Οἱ ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων ἀπαλλασσόμενοι φρενοπαθεῖς ἐγκληματῆται εἰσάγονται εἰς τὰ κοινὰ τοῦ Κράτους φρενοκομεῖα. Οἱ καταδικαζόμενοι κρατοῦνται εἰς τὰς κοινὰς φυλακάς. Αἱ συνθηκαί, ὑφ' ἃς ἐν τοῖς φρενοκομείοις, κατὰ τὸν Rodriguez — Morini, διαβιοῦσιν οἱ πρῶτοι εἶνε οἰκτραί. Οἱ δεῦτεροι, ἐν ταῖς φυλακαῖς, φαίνεται, ὑποβάλλονται ἀκόμη εἰς στέρσεις καὶ βασανιστήρια.

Ἐκτὸς τῆς Ἰσπανίας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τινὲς χῶραι, εὐτυχῶς ὄχι ἀκόμη πολλαί, ἔσθαι καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὰς περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν νεωτέρας ἐπιστημονικὰς καὶ φιλανθρωπικὰς ἀντιλήψεις. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων καταλέγεται καὶ ἡ Ἑλλάς.

Β'.

Ἐν Ἑλλάδι, προκειμένου περὶ φρενοπαθῶν, ἰσχύει ἀκόμη ὁ ΨΜΒ΄ νόμος περὶ συστάσεως φρενοκομείων τῆς 19^{ης} Μαΐου 1862. Περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ὁ νόμος οὗτος οὐδὲν ἀναφέρει. Προνοεῖ ὁμως περὶ ἐπικινδύνων τοιούτων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς διατασσομένων τοποθετήσεων.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ ἄρθρον 13^{ον} τοῦ νόμου τούτου «ἐν τῇ περι-
» φερείᾳ τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὁ
» διευθυντῆς αὐτῆς, ἀλλαχοῦ δὲ οἱ νομάρχαι καὶ οἱ ἑπαρχοὶ
» διατάττουσιν ἀπεπαγγέλτως τὴν ἐν τῷ Φρενοκομείῳ εἰσα-
» γωγὴν τῶν τε ἀπηγορευμένων καὶ μὴ τοιούτων, ὅταν ἢ φρε-
» νοβλάβεια αὐτῶν δυνατὸν νὰ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν δημο-
» σίαν τάξιν ἢ τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν» Ἐπὶ
τῇ βάσει πάντοτε ἰατρικῆς πιστοποιήσεως καὶ ἐκθέσεως
τῶν λόγων, τῶν καθιστῶντων ἀναγκαίαν τὴν ἐν τῷ φρενοκο-
μείῳ τοποθέτησιν.

Διὰ δὲ τοῦ ἄρθρου 14^{ου} παρέχεται τὸ δικαίωμα προσφυγῆς
εἰς προσωρινὰ μέτρα καὶ εἰς τοὺς δημάρχους δήμων, οἱ ὅποιοι
δὲν εἶνε πρωτεύουσαι οὔτε νομαρχιῶν οὔτε ἐπαρχείων,
» ὅταν ἐκ τῆς φρενοβλαβείας τινὸς ἐπίκειται κίνδυνος εἴτε δι' ἰα-
» τρικοῦ ἀποδεικτικοῦ βεβαιούμενος εἴτε πασιδῆλος.» Ὁφείλου-
σιν ὁμως οὔτοι ἐντὸς 24 ὥρῶν ν' ἀναφέρωσι τοῦτο εἰς τὸν
ἑπαρχον, ὅστις καὶ ἀποφασίζει ἄνευ ἀναβολῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν τῶν ἐπικινδύνων φρενοπαθῶν. Ὡς πρὸς τὴν ἀπόλυσιν ὁμως τούτων οὐδεμία διαλαμβάνεται ἐν τῷ νόμῳ εἰδικὴ διατάξις. Ἡ ἔξοδος, καὶ τῶν κρατουμένων ἐπικινδύνων φρενοπαθῶν καὶ τῶν ἀπλῶς κατὰ τ' ἄλλα ἄρθρα εἰσηγμένων κοινῶν φρενοπαθῶν, ρυθμίζεται ἄνευ διακρίσεως ἀπὸ κοινοῦ διὰ τῶν ἄρθρων 8, 9, 11, 15, 18, 22 καὶ 23.

Εἰς τὸν νόμον τοῦτον, ἀπὸ τῆς 27ης Μαΐου 1887, ὑπάγεται μόνον τὸ Δρομοκαίτειον Θεραπευτήριον. Πάντα τὰ λοιπὰ παρ' ἡμῖν ψυχιατρικὰ ἰδρύματα· δημόσια, πανεπιστημιακά, ἰδιωτικά, εἶνε πρὸς τὸν νόμον τοῦτον ξένα. Ἡ εἰς τὸ φρενοκομεῖον Κερκύρας εἰσαγωγή διενεργεῖται δι' ἀπλῆς μόνον ὑπουργικῆς διαταγῆς. Ἡ εἰσαγωγή, περιθάλψις καὶ ἀπόλυσις διὰ τὰ λοιπὰ ἄλλα εἰς οὐδεμίαν ὑπόκειται διατύπωσιν.

Μάτην ὁ φίλος διευθυντὴς τοῦ Δρομοκαΐτειου κ. Μ. Γιαννῆρη, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913, στηριζόμενος ἐπὶ μακρᾶς πείρας, ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην καὶ τῆς ιδρύσεως νέων ψυχιατρείων καὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ΜΨΒ' νόμου καὶ τῆς ὑπαγωγῆς πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐν Ἑλλάδι ψυχιατρικῶν ἰδρυμάτων εἰς τὰς διατάξεις ἐνιαίας νομοθεσίας (1)

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σπ. Δασίου, τότε Νομάρχου Ἀττικο-Βοιωτίας, Ν. Γερακάκη, τότε Εἰσαγγελέως Πρωτοδικῶν καὶ ἐμοῦ, τότε φρενολόγου Ἱατροδικαστοῦ Ἀθηνῶν, μετὰ ἐπιθεώρησιν τῶν ἐν Ἀθήναις ψυχιατρικῶν ἰδρυμάτων, ὑπέβαλλε μακρὸν ὑπόμνημα εἰς τὰ ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν, Δικαιοσύνης καὶ Στρατιωτικῶν. Διὰ τοῦ ὑπομνήματος τούτου, ὅπερ ἐν ἀντιγράφῳ ὑπεβάλλετο καὶ εἰς τοὺς Εἰσαγγε-

(1) Μ. Γιαννῆρη.—Περὶ νοσηλείας καὶ περιθάλψεως τῶν ψυχοπαθῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῆς συστάσεως καὶ τῆς λειτουργίας εἰδικῶν ψυχιατρικῶν θεραπευτηρίων.—Ἱατρ. Μηνύτωρ. 1913. Ἀριθ. 2—3, 4—5.

λείς Ἐφετῶν καὶ Ἀρείου Πάγου, ἐτονίζετο, πλὴν ἄλλων, ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἀπὸ τε ἐπιστημονικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς ἀκόμη ἀπόψεως. Ἐζητεῖτο ἡ ἰδρυσις νέων φρενοκομείων καὶ ἡ θέσπισις ἐνδεικνυομένων νομοθετικῶν μέτρων.

Παρὰ ταῦτα καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο δὲν ἔσχε καλλιτέραν τύχην. Πρὸ τοσαύτης ὑπὲρ τῆς τύχης καὶ τῶν κοινῶν φρενοπαθῶν ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ἀδιαφορίας, θὰ ἦτο πράγματι πολὺ ν' ἀναμένῃ τις ὑπὲρ τῆς τύχης τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν οἰονδήποτε ἐκ μέρους ταύτης ἐνδιαφέρον.

Τὸ 1901 ἔσχον τὴν τιμὴν ν' ἀντιπροσωπεύσω τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργεῖον ἐν τῷ ἐν Amsterdam τῆς Ὀλλανδίας συγκροτηθέντι συνεδρίῳ τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας. Καὶ ἦτο ἡ πρώτη ἰσως αὕτη ὑπὲρ τῶν νέων ἐγκληματολογικῶν ἰδεῶν ἐπίσημος παρ' ἡμῖν ἐνδιαφέροντος ἐκδήλωσις. Καὶ κατὰ τὴν ἐπικαιρίως. Ἄν μὴ δι' ἄλλο τι, διὰ ν' ἀκουσθῆ τοῦλάχιστον διαμαρτυρία δι' ὕβρεις νέου εἶδους κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ ὑπερβορείου τῆς Εὐρώπης ἐκείνου βήματος (¹).

Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1912 ἐδημοσιεύετο καὶ δεῦτερον ὑπόμνημα τοῦ συναδέλφου κ. Μ. Γιαννήρη, συνηγοροῦντος τὴν φορὰν ταύτην ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως χάριν τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἰδιαιτέρων εἰς τε τὰς φυλακὰς καὶ τὰ φρενοκομεῖα παραρτημάτων (²).

Δύω ἔτη βραδύτερον ἡ μνησθεῖσα τριμελὴς ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ ὑπομνήματος αὐτῆς ἐκηρύσσετο πλὴν τῶν ἄλλων καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως αὐτοτελοῦς καὶ παρ' ἡμῖν Δικαστικοῦ Φρενοκομείου.

Ἐν τῷ μεταξὺ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 24606 διαταγῆς τοῦ

(¹) E. Macris. Compte rendu du Congrès d'Anthropologie criminelle d'Amsterdam 1901. σελ. 493.

Γ. Βάφα. Μαθήματα Ἱατροδικαστικῆς. Τόμος Β'. σελ. 328—330.

(²) Μ. Γιαννήρη. — Ὑπόμνημα πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργεῖον. Ἱατρ. Προόδος 1—15 Ὀκτωβρ. 1912.

ύπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ιδρύετο τὴν 11^{ην} Ὀκτωβρίου 1913 παρὰ τὴν φαληρικὴν ἀκτὴν Ἄσυλον Φρενοπαθῶν διὰ φρενοπαθεῖς ἐπικινδύνους εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν — κατὰ τὸ κείμενον τῆς διαταγῆς — καὶ διὰ τοὺς προσβάλλοντας τὴν δημοσίαν αἰδῶ.

Τὴν 31^{ην} Αὐγούστου 1915 ὑπὸ τὴν ιδιότητα Φρενολόγου Ἐπόπτου τοῦ ιδρύματος τούτου, δι' ὑπομνήματος πρὸς τὸν τότε Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν ἐζήτησαν τὴν κατάργησιν αὐτοῦ. Ἐπέμενον καὶ αὐθις ἐπὶ τὴν ἀνάγκην ιδρύσεως αὐτοτελοῦς Δικαστικοῦ Φρενοκομείου. Ἡ ἐν τῷ ὑπομνήματι ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ προβάλλουσα εἰκὼν παρέχει τὸ μέτρον τῆς κρατικῆς, ἐν μέσαις Ἀθήναις, ἀνοχῆς καὶ ἀδιαφορίας πρὸς στοιχειώδεις ὑποχρεώσεις πολιτισμοῦ, φιλανθρωπίας καὶ εὐπρεπείας, ἃς ἐπιτραπῆ νὰ εἴπω, ἀκόμη.

— « Εἶνε γνωστὸν ὑμῖν » — ἔγραφον ἐν τῷ ὑπομνήματί μου ἐκείνῳ — « τὸ ἀκατάλληλον τοῦ οἰκήματος. Τὸ ἀνεπαρκές καὶ δυσχερὲς τῆς φρουρήσεως. Αἱ συχναὶ ἀποδράσεις. Ὁ μέγας συνωστισμὸς. Ἡ ἀδιάφορος ἀνάμιξις φρενοπαθῶν πάσης φύσεως ἡσυχῶν μετὰ ἐπικινδύνων καὶ ρυπαρῶν Ἡ ἐλλειψὶς πάσης εἰδικῆς, ἔστω καὶ στοιχειώδους, θεραπείας. Ἡ ἐλλειψὶς ἐσωτερικῆς ἐπιτηρήσεως. Οἱ καθ' ἡμέραν ἀλληλοτραυματισμοὶ καὶ συχνοὶ θάνατοι. Γνωστὴ ἢ ἐν τῷ Ἄσυλῳ τούτῳ ρυπαρότης. Ἡ παντελής ἐλλειψὶς κλινῶν. Ἡ ἀδιάφορος ἐπὶ τοῦ δαπέδου κατάκλισις. Τὸ ἀνεφοδιάστον εἰς κλινοσκεπάσματα καὶ ἐνδύματα. Γνωσταὶ αἱ ἄλλαι διὰ τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους φρενοπαθεῖς πλημμελεῖς διαβιώσεως συνθῆκαι. Καὶ ἡ κατάστασις αὕτη ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος κοινῆς καὶ μετὰ τοῦ κ. Νομάρχου Ἀττικο Βοιωτίας ἐπιθεωρήσεως ἡμῶν ἀντὶ βελτιώσεως καλπαστικῶς τὸυναντίον ἐπιδεινοῦται. Ὁ τότε ἀριθμὸς τῶν φρενοπαθῶν ἀνῆρχετο εἰς 65. Σήμερον ὑπερβαίνει οὗτος τοὺς 100. Χωρὶς ἐν τούτοις καὶ νὰ ἐπιτευχθῆ ἐν τῷ μεταξὺ διάθεσις περισσοτέρου χώρου. Πάντοτε ἢ αὕτη

- » ανεπαρκῆς φρούρησις. Αἱ ἀποδράσεις συχνότεραι. Συχνότεροι οἱ
- » ἀλληλοτραυματισμοὶ καὶ οἱ θάνατοι. Προσωπικὸν τὸ αὐτὸ.
- » Ἄνεπαρκῆς καὶ ἀκατάρτιστον, Ἡ αὐτὴ ἀθλιότης ὄρων κατα-
- » κλίσεως, διατροφῆς καὶ τῆς ὅλης ἄλλης διαίτης.
- » Πλὴν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κυρίως γεννᾷ τὴν φρίκην, εἶνε ἡ εἰκὼν,
- » ἣν ἐμφανίζει τὸ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἀσύλου μικρὸν ἐξ ἑνὸς δω-
- » ματίου διὰ τοὺς ἀνησύχους φρενοπαθεῖς παράρτημα. Ἐντὸς
- » τούτου, χωρητικότητος οὐχὶ ὑπερτέρας τῶν 70 — 80 κυβικῶν
- » μέτρων, ἀλληλοστοιβάζονται περὶ τοὺς 30 ἄνδρες.
- » Καὶ δὲν πρόκειται πλέον περὶ τοῦ πῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἐγ-
- » κεκλεισμένοι τὸ ὀλόκληρον τῆς νυκτὸς καὶ τὸ πλεῖστον τῆς
- » ἡμέρας, ἐπαρκοῦσιν εἰς φυσικὰς τοῦλάχιστον ἀνάγκας καὶ κατὰ
- » τίνα ἀποκρουστικὸν τρόπον ἐν τῇ στενωπότητι ταύτῃ φυλακῇ
- » ἀλληλορρυπαίνονται. Δὲν πρόκειται ἤδη οὐδὲ κἂν περὶ τούτου.
- » Οἱ φρενοπαθεῖς τοῦ προνομιούχου τούτου παραρτήματος εἶνε
- » καὶ ὀλόγυμνοι. Στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ προπατορικῶ
- » φύλλου συκῆς. Καὶ ὅταν ἔχητε τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους ἐν τόσῳ
- » μικρῷ χώρῳ φρενοπαθεῖς. Φρενοπαθεῖς μὲ τὰς διαφορωτάτας
- » τῶν διεγέρσεων καὶ νοσηρῶν παρορμήσεων. Ὅταν τὴν νοσηρὰν εὐ
- » διεγερτικότητά των ταύτην συνεχῶς κεντρίζητε μὲ τὴν προ-
- » κλητικότητα τῆς πανγυμνότητος καὶ τῆς ἀλληλοπροστριβῆς.
- » Ὅταν ἔχητε πάντα ταῦτα πρὸ ὀφθαλμῶν. Εὐκόλως θὰ δυ-
- » νηθῆτε ν' ἀναπαραστήσητε τὴν εἰκόνα ὀμαδικῶν στύσεων. Φρε-
- » νήρων ἀναισθησιῶν. Κτηνωδῶν ἀλληλεπιβάσεων. Εἰκόνα
- » φρίκης καὶ αἰσχύους.» —

Δύω ἔτη βραδύτερον, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1917, ἐκαλούμην ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ὅπως ἀναλάβω τὴν διοικητικὴν ἐποπτεῖαν καὶ ἐπιστημονικὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀσύλου τούτου. Ἡ σχετικὴ διαταγὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 8ης Ἰουνίου 1917 καὶ φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Φ. Νέγρη. Δύω μόλις μῆνας

βραδύτερον, τὴν 17^{ην} Ἀυγούστου, νέα ὑπουργικὴ διαταγὴ κατήργει τὴν ὅλως ἀθώαν καὶ ἀδάπανον διὰ τὸ Κράτος νέαν πολυτέλειαν ταύτην. Ἡ διαταγὴ φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ κ. Ἐμ. Ρέπουλη, διαδόχου τότε τοῦ κ. Νέγρη. Καὶ ἡ κατάστασις εἰς τὰς γενικὰς αὐτῆς γραμμὰς παραμένει ἕκτοτε ἢ αὐτῇ.

Εἰς ἐπίμετρον ἔχομεν καὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἐν Ἑλλάδι, ὡς αὕτη ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910 καὶ ἐντεῦθεν ἔχει θεσπισθῆ, ἰατροδικαστικῆς ἐν γένει ὑπηρεσίας. Ἐχομεν ἀκόμη καὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ποινικῆς παρ' ἡμῖν νομοθεσίας. Καὶ τοὺς μὲν φρενοπαθήσαντας ὑποδίκους καὶ καταδίκους ὁ παρ' ἡμῖν Ποινικὸς Κώδικς ἀγνοεῖ. Ἐνδεχομένη ἀναστολὴ ἢ πρόοδος τῆς ἀνακρίσεως, ἀναβολὴ ἐκδικάσεως ἢ ἐκτίσεως τῆς ποινῆς, προσμέτρησις εἰς ταύτην ἐνδεχομένης ἐν φρενοκομείῳ νοσηλείας, πάντα ταῦτα εἶνε ἀπόψεις δικονομικαί, καθιερωθεῖσαι εἴτε ὑπὸ διατάξεως τῆς Ποιν. Δικονομίας (547 § 3) εἴτε ὑπὸ τῆς δικαστηριακῆς πράξεως. Ἀποβλέπουσιν αὐταὶ οὐχὶ τὴν ποινὴν ἀλλὰ τὸν τρόπον μόνον ἐφαρμογῆς ταύτης. Ταῦτα ὡς πρὸς τοὺς φρενοπαθοῦντας ὑποδίκους καὶ καταδίκους.

Διὰ τοὺς ἐγκληματοῦντας ὁμως φρενοπαθεῖς προνοοῦσι τὰ ἄρθρα 86 καὶ 87 τοῦ Ποιν. Κώδικος. Ταῦτα, ἀντίγραφον τῶν ἄρθρων 81 καὶ 82 τοῦ βαναρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831, δὲν ἔχουσιν ὀρθῶς. Τὸ πρῶτον εἶνε ἀνεπαρκὲς καὶ ἐν τῇ συνθέσει πλημμελές. Τὸ δεύτερον ἐπιστημονικῶς ἀνόητον. Περὶ τούτων ὁμως ἡσχολήθη ἐιδικώτερον ἀλλαχοῦ (1).

Οὕτως ὁ μὲν κατάδικος φρενοπαθῆς κρατεῖται μέχρι τῆς ἐκτίσεως μόνον τῆς ποινῆς, ὁ δὲ ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων ἀπαλλασσόμενος φρενοπαθῆς ἐγκληματίας ἐξαπολύεται καὶ πάλιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐλεύθερος. Καὶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν καὶ

(1) Ἡλ. α. Ι. Μακρῆ. — Οἱ φρενοπαθεῖς καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῆς Ποινικῆς Νομοθεσίας παρ' ἡμῖν. — Ἱατρ. Πρόοδος. Δεκεμβρ. 1920.

εἰς τὴν δευτέραν ὁ Ποιν. Νόμος διὰ τὸ ἐπικίνδυνον ἀκόμη τοῦ φρενοπαθοῦς ἀπολύτως ἀδιαφορεῖ. Ἐν Ἰσπανίᾳ ὁ ἀπαλλασσόμενος φρενοπαθῆς ἐγκληματίας εἰσάγεται τοῦλάχιστον εἰς τὰ κοινὰ φρενοκομεῖα. Ὁ Δικαστὴς παρ' ἡμῖν καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀκόμη ἐγκαταλείπεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἀνίσχυρος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Γ'.

Καὶ ἤδη μετὰ τὴν γενικὴν ἐπισκόπησιν τῶν ἀλλαχοῦ καθο-
λικευθειῶν ἀντιλήψεων καὶ τῶν ἐν ἐπιτυχεῖ ἐφαρμογῇ ἀπὸ
μακροῦ χρόνου ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν θεσμῶν.
Μετὰ τὴν διαπίστωσιν οὐ μόνον ἀπουσίας πάσης ὑπὲρ τοῦ-
των παρ' ἡμῖν κρατικῆς πρωτοβουλίας ἀλλὰ καὶ ἀδιαφορίας
πρὸς πᾶσαν ἄλλην ὑπόδειξιν καὶ προσπάθειαν. Ἐκεῖνα, τὰ
ὅποια θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προταθῶσι πάντοτε παρ' ἡμῖν εἶνε
τὰ ἀκόλουθα :

1ον. Μεταρρύθμισις τοῦ περὶ συστάσεως
φρενοκομείων ΨΜΒ' νόμου τοῦ 1862 ἐπὶ τὸ συγ-
χρονιστικῶς ἐπιστημονικώτερον καὶ ἐπαρκέστερον καὶ ὑπα-
γωγῇ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι ψυχιατρικῶν ἰδρυμάτων ἄνευ
ἐξαιρέσεως εἰς τὰς αὐτὰς νομοθετικὰς διατάξεις. Καὶ ἡ πρὸς
τοῦτο μελέτη εὐρίσκειται ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουρ-
γεῖῳ, ἤδη ἀπὸ δεκαετίας, ἐτοιμή. Ἡ μνησθεῖσα μελέτη αὕτη
τοῦ συναδέλφου κ. Γιαννήρη θὰ ἡδύνατο, μέ τινας ἴσως
ἐλαφροτάτας τροποποιήσεις, ἰδίως ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τὸ
ἀποβλέπον τοὺς ἐπικινδύνους φρενοπαθεῖς, νὰ χρησιμεύσῃ
καὶ σήμερον ἄριστον σχέδιον νόμου.

2ον. Μεταρρύθμισις τῆς ποινικῆς νομοθε-
σίας καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀρθρῶν 86 καὶ 87 τοῦ Ποι-

νικοῦ Κώδικος κατὰ τρόπον ἐξυπηρετοῦντα ἐπαρκέστερον καὶ τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὴν κοινωνίαν, ἐπιτρέποντα τῶν μὲν ἀπαλλασσομένων φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν τὴν μὴ ἐλευθέραν ἀπόλυσιν, τῶν δὲ ἐπικινδύνων ἀκόμη φρενοπαθῶν καταδίκων τὴν ἐπ' ἀόριστον καὶ μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς κράτησιν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει γνώμων ἀποκλειστικὸς εἴτε τῆς κρατήσεως εἴτε τῆς ἀπολύσεως φρενοπαθοῦς, εἰς οἵανδήποτε καὶ ἂν ἀνήκῃ οὗτος κατηγορίαν, δεόν νὰ θεσπισθῇ ὁ βαθμὸς τοῦ ἐπικινδύνου ἢ μὴ τούτου. Συμβολὴ ἐν προκειμένῳ ἴσως θὰ ἠδύνατο ἐν τινι μέτρῳ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ἡ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1920 ἐν τῇ «Ἱατρικῇ Προόδῳ» δημοσιευθεῖσα καὶ τελευταῖον εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ φρενοπαθεῖς καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῆς ποινικῆς νομοθεσίας παρ' ἡμῖν» ὑποβληθεῖσα μελέτη ἡμῶν.

3ον. Μεταρρύθμισις τοῦ περὶ ἱατροδικαστικῆς ὑπηρεσίας ΓΧΠ νόμου τοῦ 1910. Σχέδιον νόμου μετὰ αἰτιολογικῆς μάλιστα πρὸς τὴν Βουλὴν ἐκθέσεως εὑρίσκεται ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1918 ἤδη ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργεῖῳ ἔτοιμον. Ἡ μελέτη αὕτη, ἐκπονηθεῖσα ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ ἀειμνήστου βουλευτοῦ Πολ. Λαγοπάτη, Γ. Καραγιάννη, τότε τμηματάρχου καὶ ἐμοῦ, θὰ ἠδύνατο, τροποποιουμένη ἐπὶ τὸ ριζικώτερον καὶ αὐστηρότερον, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν ὄλην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν καὶ ἐπάρκειαν τῶν Ἱατροδικαστῶν, καὶ συμπληρουμένη διὰ τῆς θεσπίσεως ἐν Ἀθήναις εἰδικοῦ φρενολόγου Ἱατροδικαστοῦ ἐπὶ πλεόν, καὶ σήμερον νὰ χρησιμεύσῃ ἐπαρκῆς ἐν προκειμένῳ σχέδιον νόμου.

4ον. Καθιέρωσις καὶ παρ' ἡμῖν τοῦ θεσμοῦ φρενολόγου ἐπιθεωρητοῦ τῶν φυλακῶν μετὰ δικαιοδοσίας ἐπεκτεινομένης καὶ εἰς ἅπαντα τὰ ἐν Ἑλλάδι ψυχιατρικὰ ἰδρύματα δημόσια, πανεπιστημιακά, ἰδιωτικά. Ὁ

θεσμός ούτος θὰ ἡδύνατο διὰ διαφόρους λόγους καὶ νὰ συ-
σχεισθῆ ἔϊτε μετὰ τοῦ θεσμοῦ φρενολόγου Ἱατροδικαστοῦ
ἔϊτε μετὰ τοῦ φρενολόγου διευθυντοῦ τοῦ εἰδικοῦ διὰ τοὺς
φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἰδρύματος εἶτε καὶ μετ' ἀμφοτέρων.
Ἔργον τοῦ φρενολόγου ἐπιθεωρητοῦ τούτου ἤθελεν εἶσθαι,
ὡς ἀλλαχοῦ, ἢ κατὰ κανονικὰς χρονικὰς περιόδους ἐπίσκε-
ψις τῶν φυλακῶν καὶ τῶν ψυχιατρείων καὶ ἢ ἐν τῷ προτα-
θησομένῳ εἰδικῷ ἰδρύματι συγκέντρωσις ἐκ μὲν τῶν πρώτων
παντὸς ψυχοπαθοῦς ἢ ψυχικῶς ἐλαττωματικοῦ, ἐκ δὲ τῶν
δευτέρων παντὸς ἐπικινδύνου καὶ πρὸς τὸ ἐγκλημα ρέποντος.

5ον. Ἴδρυσις Δικαστικοῦ Φρενοκομείου ὑπὸ
διεύθυνσιν εἰδικοῦ φρενολόγου ἱατροῦ, διοριζομένου μετὰ
διαγωνισμὸν σοβαρὸν ἐπιστημονικῶν τίτλων, ἔχοντος σχετι-
κὴν πρωτοβουλίαν, ὡς ἀλλαχοῦ, καὶ μὴ ἐξαρτωμένου εἰς πᾶ-
σαν αὐτοῦ κίνησιν στενῶς καὶ διαρκῶς ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν
τοῦ ὑπουργείου.

Ἐν τῷ ἰδρύματι τούτῳ, διεσθμισμένῳ καὶ λειτουργοῦντι
κατὰ τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις, θὰ κρατῶνται πάντες οἱ ὑπὸ
τῶν Δικαστηρίων ἀπαλασσόμενοι φρενοπαθεῖς ἐγκληματίαι.
Οἱ ὑπὸ φρενολογικὴν παρατήρησιν ὑπόδικοι. Οἱ ὑπὸ τοῦ φρε-
νολόγου ἐπιθεωρητοῦ κρινόμενοι ὡς ψυχοπαθεῖς ἢ ψυχικῶς
ἐλαττωματικοὶ κατάδικοι. Οἱ ὑπὸ τοῦ ἰδίου κρινόμενοι ἐπικίν-
δυνοὶ τῶν φρενοκομείων φρενοπαθεῖς. Οἱ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν δυ-
νάμει τοῦ μεταρρυθμισθησομένου ΨΜΒ' νόμου αὐτεπαγγέλ-
τως τοποθετούμενοι τοιοῦτοι. Πάντων τούτων, καὶ ἐφ' ὅσον
κρίνονται ἀκόμη ἐπικίνδυνοὶ, θὰ ἐπιτρέπηται δι' ἰδιαίτερας
νομοθετικῆς διατάξεως ἢ ἐπ' ἀόριστον κράτησις, ἔστω καὶ ἐάν
πρόκηται περὶ φρενοπαθῶν καταδίκων ἐκτισάντων ἤδη τὴν
ποινὴν αὐτῶν.

Ἡ ἀνεύρεσις χώρου καταλλήλου διὰ τὴν ἰδρυσιν τοιού-
του μετ' ἀρκούσης ἀγροτικῆς περιοχῆς Δικαστικοῦ Φρενο-
κομείου σήμερον, με τοὺς ἐν ἰσχύει περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλ-

λοτριώσεως νόμους, δὲν ὑποθέτω ὅτι θὰ συνήντα σοβαρὰς δυσχερείας.

Καὶ δὲν φρονῶ ὅτι ἀντὶ τοιούτου Δικαστικοῦ Φρενοκομείου θὰ ἔπρεπε, διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ μόνον, νὰ προτιμηθῶσι παραρτήματα εἰδικά, εἴτε φυλακῶν εἴτε φρενοκομείων εἴτε καὶ ἀμφοτέρων ὁμοῦ. Διότι, ὅπου δήποτε καὶ ἐὰν προὔτιμήθησαν ταῦτα, μόνον λόγοι οἰκονομικοὶ ἐπέβαλον τὴν προτίμησιν ταύτην. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ. Οὐδεὶς οὐδαμοῦ, οὔτε ἐκεῖ, ἠμφισβήτησέ ποτε τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων, ὡς ἰδρυμάτων ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας, τὴν πολλαπλῆν, ἣν ἤδη εἶδομεν, σκοπιμότητα.

Ἐὰν δὲ λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι τὸ Δικαστικὸν τοῦτο Φρενοκομεῖον θέλει ἀπορροφήσει κατ' ἀνάγκην τὸ ἐν Ἀγίᾳ Ἐλεούσῃ ἀκόμη λειτουργοῦν Ἀστυνομικὸν Ἄσυλον Φρενοπαθῶν. Ὅτι τὸ Κράτος πρὸς συντήρησιν ἰδρύματος, ἀσυμβιβάστου πρὸς στοιχειώδεις ἀρχὰς φιλάνθρωπίας καὶ πολιτισμοῦ, διαθέτει ἡμερησίως οὐχὶ εὐκαταφρόνητα ποσά. Ὅτι θὰ δυνηθῇ τὸ Κράτος νὰ συγκεντρώσῃ ἐν ἰδιαιτέρῳ τμήματι τοῦ Δικαστικοῦ Φρενοκομείου μέχρις ἰδρύσεως νέου δημοσίου φρενοκομείου, πάντας τοὺς διασπάρτως εἰς τε τὸ Δρομοκαΐτειον καὶ τὸ Αἰγινήτειον δαπανηρότατα νοσηλευομένους, οὐχὶ ὀλίγους, εἰς βάρος αὐτοῦ κοινὸς φρενοπαθεῖς. Ὅτι θὰ κρατῶνται ἐπίσης ἐν τούτῳ καὶ οἱ τὴν στρατιωτικὴν δικαιοσύνην ἐνδιαφέροντες φρενοπαθεῖς κατάδικοι, ὑπόδικοι, ἀπαλλαγέντες καὶ ἐπικίνδυνοι. Ὅτι ἢ διὰ τοὺς λόγους τούτους οἰκονομικῇ ἐν ἀναλογία συμβολῇ, εἰς τε τὴν οἰκοδόμησιν καὶ τὴν συντήρησιν, καὶ τῶν τριῶν ἐνδιαφερομένων ὑπουργείων εἶνε καὶ δυνατὴ καὶ ἐπιβεβλημένη. Ὅτι διὰ τὴν συντήρησιν τῶν εὐπορούντων δύναται νὰ ἐπιβαρυνθῶσιν αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν, διὰ τὴν τῶν ἀπόρων οἱ εὐποροῦντες δῆμοι καὶ κοινότητες, ἐξ ὧν οἱ κρατούμενοι κατάγονται. Ὅτι τὸ Κράτος δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς τὴν συντήρησιν μόνον τῶν ἀπόρων, τῶν ἐξ ἀ-

πόρων επίσης δήμων ἢ κοινοτήτων καταγομένων. Ὅτι διὰ τὴν οἰκοδόμησιν καὶ τὰς ἐγκαταστάσεις εἶνε δυνατόν ν' ἀπασχοληθῶσιν, ὡς ἀλλαχοῦ, ἐν εὐρείᾳ κλίμακι εἰδικὰ ἐκ καταδίκων κτιστῶν καὶ τεχνιτῶν συνεργεῖα. Ὅτι σεβαστὸς ἀριθμὸς κρατουμένων φρενοπαθῶν δύναται ν' ἀποβῆ ἔν τινι μέτρῳ, ὡς ἀλλαχοῦ, παραγωγικός, χρησιμοποιούμενος εἴτε εἰς βοηθητικὰς τοῦ ιδρύματος ὑπηρεσίας εἴτε εἰς ἐργαστήρια κατάλληλα εἴτε εἰς ἀγροτικὰς ἐνασχολήσεις. Ὅτι ἡ ἴδρυσις εἰδικῶν παραρτημάτων μετὰ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰδικῶν διαρρυθμίσεων, ὡς ἐν Γαλλίᾳ φερ' εἶπειν καὶ Γερμανίᾳ, ὄχι μικρὰς προϋποθέτει πάντοτε δαπάνας. Ὅτι ταῦτα, διὰ μικρὸν προοριζόμενα ἀριθμὸν κρατουμένων, κατ' ἀνάγκην θὰ εἶνε πολλαπλᾶ· πολλαπλαῖ κατ' ἀνάγκην καὶ αἱ ἐγκαταστάσεις. Ὅτι δι' ἕκαστον τούτων ἐπιβάλλεται οὐχὶ ἐκ τοῦ προχείρου ἔξοικονόμησις ἀλλ' εἰδικὸν ἀνώτερον καὶ κατώτερον προσωπικόν· πολλαπλοῦν κατ' ἀνάγκην τοιοῦτον· πολλαπλῆν κατ' ἀνάγκην συνεπαγόμενον δαπάνην. Ἐὰν πάντα ταῦτα ληφθῶσι πρὸ ὀφθαλμῶν ἴσως οἱ ὑπὲρ τῶν παραρτημάτων συνηγοροῦντες οἰκονομικοὶ λόγοι νὰ μὴ ἀποδειχθῶσι μέχρι τέλους καὶ τόσον ἰσχυροί, ὅσον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ πιθανὸν νὰ φαίνονται.

Ἡ ἴδρυσις Δικαστικοῦ Φρενοκομείου μετ' ἀγροτικῆς περιοχῆς οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ιδρύματος διαθέτοντος 300—500 κλίνας, θὰ ἦτο ἔργον πρωτίστης παρ' ἡμῖν ἀνάγκης. Ἐπιταγὴ τῶν νέων ἐπιστημονικῶν περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἀντιλήψων. Ὑπαγόρευσις οὐχὶ μόνον καλῶς ἐννοουμένης φιλανθρωπίας ἀλλὰ καὶ τοῦ πραγματικοῦ συμφέροντος τῆς τε κοινωνίας ἐν γένει καὶ τῆς Πολιτείας ἰδίᾳ.

* *

Αὕτη τις ἡ ὅλη περιληπτικὴ, ὅσον τοῦτο δυνατόν, περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν μελέτη. Ταῦτα καὶ τὰ μέτρα, τὰ ὅποια, πλὴν ἄλλων τινῶν βραδύτερον, θὰ ἦτο πλέον καιρὸς ὅπως ὑπὲρ τούτων θεσπισθῶσιν ἐκ τῶν πρώτων καὶ παρ' ἡμῖν. Καὶ ἡ παρατηρουμένη τελευταῖον ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης

ὑπουργείῳ καὶ τῇ Γενικῇ Διευθύνσει τῶν φυλακῶν ἐν προκει-
μένῳ πεφωτισμένη καὶ φιλότιμος πρὸς τὰς νέας κατευθύνσεις
προσπάθεια γεννᾷ ζωηρὰν τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ ἡ μελέτη αὕτη
ἴσως δὲν θέλει κριθῆ οὔτε ἄκαιρος οὔτε ἄσκοπος.

Καὶ ἡ μὲν διατύπωσις σχετικῶν διατάξεων, εἴτε ἐν τῷ
ιδιαιτέρῳ περὶ συστάσεως φρενοκομείων νόμῳ εἴτε ἐν τῇ Ποι-
νικῇ Δικονομίᾳ εἴτε καὶ ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ, ἐναπόκειται,
ὡς ἔγραφον καὶ ἀλλαχοῦ, εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα
τοῦ Νομοθέτου. Ἡμᾶς τοὺς ἄλλους θὰ ἐνδιαφέρῃ πάντοτε
μόνον ἡ οὐσία.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Νέα στοιχεία ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ καὶ ἐρμηνείᾳ τῶν φρενοπαθειῶν. (Ἱατρικὴ Πρόοδος. Ὀκτώβριος 1901).

2. Χειρουργικὴ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἐπιληψία Bravais-Jackson καὶ τῆς ἐγκεφαλικῆς βλάβης ἐντοπιστικῆ αὐτῆς ἀξία. (Ἱατρ. Πρόοδος, ἀριθ. 21, 22, 23-24, 1902).

3. Ὁρρὸς τοῦ Trünecek ἐν τῇ θεραπείᾳ τῆς ἀρτηριοσκληρώσεως. (Ἱατρ. Πρόοδος, ἀρ. 18, 19-20, 1903).

4. Quelques considérations sur la grande pénrose. (Revue Médico-pharmaceutique de Con/ple 1923).

5. Ἡ ὕστερία ἔχει σωματικὰ στίγματα; (Ἱατρικὸς Μηνύτωρ, ἀρ. 1. 1904).

6. Τηλεπάθεια καὶ Καζνιβισμὸς 1906. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελίδων 56).

7. Συμβολὴ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν διὰ κνηγετικῶν ὄπλων τραυμάτων. (Ἀρχεῖα Ἱατρικῆς 1 Αὐγ. 1911).

8. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι μεταρρυθμίσεις τῶν περὶ ἀποπλανήσεως εἰς δσέλγειαν διατάξεων τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ ἡ στατιστικὴ παρ' ἡμῖν. (Ἐπετηρὶς ὑπουργείου Δικαιοσύνης, τεῦχος Β'. 1911).

9. Παρθενία καὶ βιασμός. 1911 (τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 60).

10. Οἱ ὕστερικοὶ τραυματισμοὶ ἐν Ἑλλάδι. 1911. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 32).

11. Ἐπὶ μιᾶς ἱατροδικαστικῆς περιπτώσεως. Παντελής ἔλλειψις πέους. Συγγενὴς ἀτροφία κύστεως. Μελέτη ἐμβρυολογικῆ. (Σύγχρονος Χειρουργικὴ Ἐπιθεώρησις 15 Δεκεμβρίου 1911).

12. Sur les hymens dilatables. (Archives d' Anthropologie criminelle et de Médecine légale. Lyon 15 dec. 1915).

13. Συχνότης τῶν διαφορουμένων παρθένων (Ἱατρικὴ Πρόοδος 1915, σελ. 105. Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 24).

14. L' albuminurie massive dans le diagnostic des hé-morragies méningées (Presse médicale. Paris 30 Sept. 1915).

15. Σημειολογική ἀξία τῆς λευκοματουρίας ἐπὶ μηνιγγικῶν αἱμορραγιῶν. (Ἱατρ. πρόοδος 1915, σελ. 166).

16. Μηνιγγικαὶ αἱμορραγίαι ὑποδύμεναι μορφὴν ἐγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδος. (Ἱατρικὴ Πρόοδος 1915, σελ. 274).

17. Περὶ ψευδοπαραφρόνων καὶ τοῦ σημείου τοῦ Ganser. (Ἱατρικὴ Πρόοδος 1915, σελ. 351).

18. Περὶ τραυματικῆς νευρώσεως. (Ἱατρ. Πρόοδος, Μαρτ. 1916).

19. Περὶ ἀναδρομικῆς ἀμνησίας καὶ ἰδίᾳ ταύτης ἐν τῇ ἱατροδικαστικῇ. (Ἱατρικὴ Πρόοδος, Νοέμβριος 1917).

20. Αἱ ἐνδοκράνιοι αἱμορραγίαι ἐν τῇ ἱατροδικαστικῇ. 1918. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 112).

21. Περίπτωσης ὑστερικῶν ἐγκαυμάτων. (Ἱατρ. Πρόοδος 1918, σελ. 166).

22. Πλάναι ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ παρθενικοῦ ὕμενος. (Ἱατρ. Πρόοδος 1919, σελ. 123).

23. Troubles vasomoteurs et trophiques dans l'hystérie. (Paris médical 20 Nov. 1920—Grèce médicale Fevr. 1918).

24. Οἱ φρενοπαθεῖς καὶ ἡ ἀνεπίσχεσις τῆς παρ' ἡμῖν ποιν. νομοθεσίας. 1920. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 2.—Ἱατρικὴ Πρόοδος Δεκ. 1920).

25. Φαινόμενα νοομανίας γνήσια καὶ νόθα. 1921. (Ἐκδοσις Ἐλευθερουδάκη ἐκ σελ. 72).

26. Ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν τραυματικῶν ἀμνησιῶν (Ἱατρ. Πρόοδος. Νοεμβρ. Δεκεμβρ. 1922).

27. Αἱ φρενοπάθειαι καὶ τὸ ἔγκλημα. (Πανηγ. τεῦχος Ἱατρ. Προόδου. 1922, σελ. 69—86).

28. Στοιχεῖά τινα ἐν τῇ μελέτῃ τῆς βαρείας ἐν Ἑλλάδι ἐγκληματικότητος. (Ἱατρ. Πρόοδος. Μάϊος 1923).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

00700002537

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

A12076

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ